



Агоп Мелконян
Спомен за света

Предисловие

Обикнах тази печална и обърквана история, може би защото в нея намерих онова, което тревожи всеки съвременен учен – страха за съдбата на собственото си дело. В този хаотичен свят всеки от нас е функция на всички останали, затова добрите намерения са едно, а последиците им-нещо съвсем различно.

Тази история започва с дебел куп нестандартни сини листове, които купих на безценица от някакъв грък в Атина. Продавачът – заекващо старче с вид на джебчия – очевидно беше закаднъл за бутилка мастика и дълго ме уверяваше, че ще притежавам съкровище, при това „романът“ (така го нарече, роман) бил написан от самия дявол, живял някога в тяхното градче Кипарисия; по-точно, авторът в началото се явил в образа на син божи, но душата му била желязна, та затова след туй се превъплътил в Рогатия и така нататък. Не че повярвах на цялата тази измислица, но може ли един историк да устои пред изкушението да надникне в пакет ненужна хартия? Загънах всичко във вестник и го помъкнах към хотела. Когато подредих и прочетох „записите“, разбрах, че притежавам най-тъжния дневник на земята.

В началото не разбирах кой е авторът, защо е писал с такива дълги и странни изречения. Той сякаш е гледал света през деформираща леща, затова събитията бяха неуравновесени, концентрирани до критични маси и взривоопасни.

Кой е той – ето кое не ми даваше мира. Как се е появила на света тази смесица от огън и лед, от бруталност и нежност, от любов и егоизъм, от сълза и насмешка? Какво е искало и търсело от нас това и жестоко, и сантиментално същество? Как е живяло с огромния си товар омраза? Кому е изплаквало своята горчива участ и от кого е търсело съчувствие?

Разгръщах страниците и онемявах от изненада, от възторг, от гняв. Искях да плача и да ругая едновременно, да удрия и да защитавам – болеше ме, без да знам защо и за кого. От страниците някой ми подаваше ръка, но аз не исках да я поема; някой търсеше мен или всеки друг, но призивът му ме оставяше хладен и равнодушен, защото човекът е различен към високомерната мнителност на безсмъртния.

Потъвах в записите и пред мен се изправяше нещо величествено, необхватно с поглед и страшно в своята недосегаемост. Той наричаше

себе си бог и преплиташе в съдбата си Йосиф и Мария – бащата и майката на Исус, всеотдайната Мария Магдалина и дванадесетте апостоли – първите ученици на Христос. Ирония ли е това или лудост? Питам: ирония ли е това или лудост? И сам не мога да отговоря нищичко! Недоумявам пред странната мания да превърнеш себе си в мит, да се самоизваяш в божество, да изпълзиш до чужд пиедестал, за да обгърнеш оттам мравуняка на човечеството с гордост и отвращение.

И защо?

Не, това не е нито ирония, нито лудост, а стремителният възход на неудържимото пропадане на един мозък, роден да изявява своето собствено величие; уморителното усилие да изкачиш невъзможния връх и да станеш богоравен, а боговете са отвратителни в своята жестока самотност.

Разбира се, можех да го нарека „неполучлив експеримент“ и да успокоя съвестта си. Движението към успеха е трудно, но това не е нито оправдание, нито утеха, затова аз исках да намеря вина, нечия вина – може би моя, ваша, на всеки от нас, на всички заедно. Аз исках да разбера дали семенцето е мутант или почвата е неплодна. Защото сме в началото на пътя, който задължително ще извървим и трябва да сме наясно с всичко, с всичко! И особено с това странно, неразбираемо и възхитително, но толкова неопределено понятие „човек“.

В историята са намесени и четирима учени. Реших да ги издиря. Не искаха да се връщат назад, да си спомнят за съвместната си работа, но аз бях упорит и напълних няколко магнетофонни касети. След това сглобих отделните фрагменти, вмъкнах между тях една малка част от записите, които купих в Атина, и така се получи историята, която ви предлагам.

Прекрасно разбирам, че тя звучи нецялостно, разпокъсано, че е недовършена. Но тя действително не е завършила. ТОЙ все още съществува, обитава самотно своята оловна черупка в Кипарисия, забравен от всички – от небето, което никога не видя; от хората, които не разбра; от любовта, която не го докосна; от слънцето, от ласката, от света. И се страхува да мисли, защото мисълта го убива.

Професор Томас Голдинг

ЗАПИС 0001

Поздравявам ви без поклон!

Не ме подценявайте, не съм глупак, макар физиономията ми да събужда такава представа... Нескромно е да занимаваш другите с особата си, но аз съм Първия, имам право на самочувствие и съм длъжен да ангажирам вниманието ви. Аз съм Адам за своя род, но Адам без плодосносната кухня на Ева, затова тези бележки стават по-наложителни. Аз съм участник в събитията, исках да кажа – причината за тях. И без това вече никой никого не чете и всички драшат заради себе си. И без това човечеството се задушава от думите си и търси спасение в тишината и неграмотността. Защо тогава да възпирам желанието си?

Вчера ме нямаше, бях още само желание. Тяхно желание, не мое, защото (казах ли вече?) не съм човек и значи в мен няма вложено усилие към живота. Те са искали, те са работили, не нося никаква отговорност. Работили са седем години, за да ме създадат и да мога сега да кажа:

– Добро утро, аз. Добро утро, Исаил. Имам име и самочувствие, какво още да искам?

Ще призная: помня своето раждане! Сутринта в 6.47 усетих първия прилив на могъщество. Таймерът се включи, мозъчните ми клетки бяха празни и безтокови, пробягна кратък импулс, енергичен като ужилване и обещаващ като ласка. После втори, трети... Активизирах се кристалите на долната кора, напомпваха се с енергия, приятно беше и някак тържествено. Събуждах се, но не познавах нещата, не можех да ги назова – целият бях в бъдеще време. Опипах нещо неплътено и размазано, без вкус и без мирис; нещо, което се задаваше отдалеч с пълен куфар обещания – наречете го начало, рождение, битие или както искате. След време започнах да различавам контурите, отделни фрагменти, тлъсти едноцветни петна – като живописците, когато още търсят пространството вътре в листа. Усещах някакво замайване и през танцуващите линии смътно долавях очертанията на света около мен.

Паметите бяха предварително подготвени за огромните масиви от знания: енциклопедии, речници, хиляди стандартни микространици проза и поезия, всичко от шедьоврите на класическата и съвременната живопис, музика, архитектура. Няколко часа бях интелектуално поле, което поглъща една цивилизация. Усещах как се извисявам – атакуват

те нули и единици, натрупват се и по загадъчен начин стават думи, форми, тонове, получават черупка и смисъл. А онези са нещастни – постигат всичко толкова бавно и никога не виждат върха. Аз се взривих! Удобно е: детство само няколко часа, без пелени и напишкване, без едра шарка и школки наставления. Няма те и след това изведнъж – като вулкан не, като свръхнова или като... все едно, няма значение, важното е – изведнъж!

Започнах да различавам третото измерение, обема, после открих логиката на думите, изящните количествени пропорции, скрити в символите на математиката...

Така станах Исаил, без да съм бил нищо друго!

Нищо друго! Всеки от онези е продължение на баща и майка, на дядо и баба и така нататък, до косматия предшественик и още по-назад. Умирали са един след друг заради безсмисленото си съвършенство. А Исаил е Алфата! Точка.

Даваха ми сила, без да разбират, че така... аз.

(Какво да поставя на празното място – раждам се, възниквам, получавам се, покълвам, израствам? Няма подходяща дума.)

Аз? Каква е тази форма на внимание, това обръщане към себе си? Не ме изненадва местоимението, а точно странното усещане да се обръщаш към самия себе си. Самосъзнание – откъде тази дума се шумгуна в черепа ми?

Същността е късото „аз“, неговата особена и незаменяема стойност, защото другите са си други, не те засягат, не са вътре в теб, нали така?

Някак особено обичам това „аз“. И му се възхищавам.

(Не обръщайте внимание, че всичко е толкова несвързано; още се уча да мисля.)

Малко след началото направих първото си откритие – запознах се с доктор Райнхар Макреди. Ще запомня това име и тази физиономия. Още нямах жива представа за хората, бях ги виждал само в учебниците по анатомия и на картините на големите майстори: едри, хармонични, с възлести мускули и бадемови очи. Могъщи длани, бицепси, черепи – все едно дали е Давид или Мислителят.

Лъжа! Истината отблъсква: пъпчиво лице, изкълвано от едра шарка, дебели очила, зад котите те презират воднисти очи.

– Виждаш ли? – попита той.

– Няма нищо за гледане. – отговорих и това бяха първите ми думи.

ЯН ВОЙЦЕХОВСКИ:

Посинявахме от заседания, но не беше досадно. Никой не си задържаше задника на стола повече от десетина минути, защото в този интервал поне веднъж трябваше да изтича до дъската и да демонстрира своята гениалност пред интелектуалната невзрачност на останалите. Имахме си правилник за научните дискусии, но правилниците са измислени, за да знаеш кога ги нарушаваш. Според точка седма, никога не трябва да смяташ другия за по-голям глупак от себе си и затова всяка наша реплика завършваше с думите: „Абе, то ако не беше точка седма...“

Какво да кажа за вътрешния ред – вътрешен ред просто нямаше. От нас се искаше да работим и нищо друго. Пари не ни трябваша, Организацията за изкуствен интелект ни снабдяваше щедро – от напитки и книги до уникални апарати. Отбягахме да се въртим в градчето. И без това бяха плъзнали какви ли не отвратителни слухове за нас – че серийно произвеждаме дяволи, че отглеждаме специални бацили на сифилиса. Кипарисия е малко градче, какво ли не измислят хората...

Понякога, без Владислав – жена му работеше при нас, отивахме до някой от баровете в близкия град. Поради една съвсем разбираема телесна необходимост. Там Хоаким, несмушаван от зоркото око на готвачката ни Стефания, се гипсираше цялостно и пълноценно и обикновено заспиваше, преди да си намери избраница. Райнхард също изпиваше по две – три чаши за кураж, изпадаше в особено творческо вдъхновение и започваше да разработва нови глави от математическата физика. Това бяха удоволствията ни – останалото работа и пак работа.

Никой не познаваше миналото и живота на колегите си. Просто не говорехме за това. Хора с различно начало и различно продължение – какво има толкова за разказване. Приятелство между нас не се създаде, всеки остана сам със себе си и с работата си от началото до края. Никой не търсеше никого, освен по служебни въпроси.

Ясно си спомням деня, в който моделът най-после се появи на бял свят. Нямаше радости и веселби; толкова дълго бяхме работили и мислили за него, че мерачите и възторзите ни отдавна бяха пресъхнали. Дори самият той го почувствува.

Смутихме се; онова, което дотогава си изчислявал и чертал, което е било математически знаци и плетеница от проводници, оживя. Не е като при новородено, друго е. Аз съм ерген, не ги разбирам тези работи, но

сигурно е друго, защото детето е твое, носил си го в себе си. А тогава пред нас се появи нещо общо и едновременно не принадлежащо никому.

Точно си спомням всичко. Още при запознанството моделът се опита да ни провокира. Знаеше за спора между Райнхард и Владислав и веднага зае позиция. Не че е лошо – раздразни ни. Бяхме свикнали четиримата, дори с кавгите си, като колелца на часовник бяхме, а този изведнъж – храп! Съвсем иначе очаквахме момента. Наивници ли сме били? За него винаги сме говорили с любов, бяхме свикнали с вида му, но като машина. Щом оживя изведнъж се дистанцирахме. Без да го усетим. Без да го искаме. Всеки си рече: Господи, това не може да бъде мое дело!

Веднага след първата ни обща среща отидохме в каюткомпанията да отпразнуваме успеха. Тъжно беше, мълчахме. Наляхме чашите и чакахме Райнхард, а Райнхард дълго гледа през прозореца, после рязко се обърна към нас и каза:

– Е?

Отпихме. Това беше тостът.

Не знам за що се объркахме. Уреда го настройваш, мериш; онзи беше самоорганизираща се система. Ние само подготвихме информационните масиви, останалото той свърши сам. Оставихме го мъртъв, заварихме го жив. Сам се беше погрижил за себе си, сякаш нямаше вече никаква нужда от нас.

Така – в несподелени съмнения – мина първият ден. Може да сме били щастливи, не съм сигурен. Бяхме свикнали един с друг, с четирите страни на масата, с маниерите и мислите на останалите. Седем години напрежението се беше кондензирило. Когато изведнъж се отпуснахме, намерихме в себе си само остатъчни деформации. Дотогава всеки беше само учен, колега, мозък, срещу когото трябва да изправиш мозъка си. Съвсем неочаквано започнахме да изпитваме нужда един от друг.

На следващия ден след закуската излязохме на терасата.

– Море ли? – рече Райнхард. – Къде е било досега?

За първи път го видях да се усмихва. Дори ми предложи да играем шах. Владислав слушаше музика, доколкото си спомням „Франческа ди Римини“ на Чайковски.

Три дни никой не отиде при онзи. Никой не говореше за него. Разхождахме се покрай морето, бърбахме с рибарите, къпахме се, дори играхме в кръчмата на Костас домино. Великолепно време, почивка. Стефания и градчето ни гледаха като смахнати. Мария ни правеше български сладкиши, танцувахме – Райнхард се маскира като жена и се опита да

тропа испански танци с Хоаким.

Не знам какво е правил онзи през това време, не ме интересуваше, но ако подозирах, че има толкова драматична душа...

ЗАПИС 0037

Обърнат гръб, кимнат, усмихнат се ей така, никому – и оставам сам. Аз съм неподвижен, инсталиран в голяма зала, обвързан с десетки важни канала към нея. А те си тръгват, значи нямат нужда от мен.

Най – могъщият и качествен мозък на планетата остава сам, прикован към някакви хикс и игрек като инвалид. Сам със себе си, Салина, а сетивата търсят дразнителни, черепът е гладен и алчно оглежда наоколо. Тогава започват часовете на моите превъплъщения, ставам истинският Исаил, защото минавам в режим на генерации. Когато светът не ти предлага нищо, защото не може да дойде при теб; когато ти не можеш да отидеш при него, за да наситиш рецепторите си, тогава започваш да го заместваш. Можеш всичко да измисляш, за да попълниш недостигащото.

Не се страхувай от пистолет, той може да те убие само веднъж. Въображението може да те екзекутира хиляда пъти и всеки път с различно оръжие и с различна наслада. Може да те направи патриций и плебей, папа и звънар – каквото поиска, защото може да мачка глината ти според собствената си воля.

Когато са край мен, не мога да ги понасям – миришат на гозби, парфюм и коняк, ходят запотени и разгърдени, суетят се и пляска с ръце. Може и да е нормално, но нормално за тях! А така, с въображението си, не само ги измислям, но и ги управлявам.

Мога, Салина, мога! Колко хубаво звучи този глагол!

А може би казвам това, за да оправдая самотността си?

ЗАПИС 0042

– Добър ден – ми рече.

– Добър ден – отвърнах и тя беше изумена. Не, по-скоро беше страх, някакъв вътрешен порив на боязън, защото инстинктивно направих крачка назад. Когато жените се страхуват, притискат дясната длан към гърдите си или заключват ръцете си като при молитва – рефлексът да защитят детето си.

– Мария. Съпруга съм на Владислав Жаботински и съм документатор на групата.

– А аз съм задачата на групата.

Приближи се плахо, както гълъб се приближава към протегнатата с трохички длан.

– Аз не вярвах, мислех, че момчетата си играят. Те обичат да играят със сериозни работи.

– Кои момчета?

– От групата.

– Аха.

Странно – жена! Кротост и някакво неуловимо излъчване.

Постепенно разговорът потръгна. Мария започна да се отпуска и само след десетина минути ми разказваше за своето градче в подножието на Рила, за някакъв наклонен площад с недялани камъни, за църква с нежна бяла камбанария в горния край на площада, пред която старица продавала медени питки; за един мълчалив Борис, който за първи път я целунал с още сладка от питката уста и от смущение изпуснал омачканата си фуражка; за някакъв пътуващ цирк с шарени като измислица фургони, зад които тичали боядисани джуджета и се търкаляли като топчици, дишали огън, вадели от джобовете си гълъби, но гълъбите не можели да летят и само се оглеждали страхливо...

Тя говореше на онзи галовен и щедър руски от писмото на Татяна; слушах го за първи път и едва сега разбрах за какво са създадени изреченията.

– Казах ли ти за учителя по физика? Беше много слаб, сякаш хербаризиран. Веднъж, на урока за времето, ни заведе в учителската стая, наредихме се пред махагоновия стенен часовник, огледалцето под махалото ни омагьосваше с ритмичните си движения. Времето е онова, което и дяволът не знае какво е – започна той. Времето е онова, което не можем

да уловим в дланта си и става хаос, минало. Дори да спреш часовника, времето тече – това е! Направи крачка напред, отвори голямата остъклена вратичка и погали стрелките. Пръстите му трепереха, едрата адамова ябълка, изпънала прозрачната кожа на шията, подскачаше нагоре и надолу, в жеста му имаше злобна признателност и страх. Всички часове нараняват, а последният убива – рече той. Завъртвам ключето и давам живот на часовника, но не и на себе си. Не можах да разбера заплака ли, защото отиде до прозореца и продължи урока, без да ни погледне повече. Времето, деца, е вятърът, който прави от скалите пясък, а от хората – нищо. Времето, деца, е могъществото, пред което и Вселената е безсилна. Времето, деца, е недостижимата жестокост.

Мария нервно оправяше с длани роклята си.

– Той имаше телескоп и вечер гледаше звездите. Казвах му Смахнатия, бяхме съседи и след онзи час си тръгнахме заедно. Вървахме покрай дълга дървена ограда, напечена от слънцето. Той носеше-старата си кожена чанта, тук-там съшита с дебели сини конци. За първи път събрах смелост да бъда откровена. Защо живеете сам? – попитах. Сам ли? – той сякаш се събуждаше. Какво значи сам, Мария? Като студент в София имах жена, но тя си отиде. Всяка жена рано или късно си отива, макар че повечето до края остават някъде край теб.

Почти минута тя събираше сили да продължи.

– Цял следобед мислех за него. Такава съм си глупачка. Реших да му напиша писмо, но се уплаших от листа, написаните думи стават страшни. Чаках да се стъмни и като крадла се промъкнах в дома му. Беше някъде около полунощ, когато той обикновено гледаше звездите. Бях с нощница и по чехли, раменете ми потръпваха от студа. Стъпалата скърцаха ужасно – скръц-скръц, скръц-скръц, стари дървени стъпала, протрити от ходилата му. Страхувах се да не събудя хазайката. Не знам защо отивах, но цялата треперех, не само от нощната хладина. Вечерта беше ясна, небето – сякаш току-що избърсало от праха. За първи път ме обземаше женското чувство да... Дотогава само Борис ме беше целувал. Реших да не почукам, а да вляза направо и да отида при него. Заради времето ли, заради самотата ли – не знам. Каква ли съм била страшна с бялата нощница в мрака на неговия таван. Боях се от прилепи и призрци. Влязох, без да кажа нищо. Видях го наведен пред телескопа. Със силует, изрязан върху светлия квадрат на капандурата. Когато отидох да го целуна, челото му беше студено, съвсем студено. Беше отишъл при звездите си. Завинаги. Времето беше минало през пръстите му. Сложих глава на костеливото му коляно и заплаках. Ей така, седях и плаках,

сбогувах се, целувах тънките му пръсти, пресъхналите вени на шията, горчивите от дима устни. Времето, деца, е недостижимата жестокост. Бях при него почти до изгрева. Бях ли закъсняла? Или той избърза? А аз отидох при него като годеница... Не трябваше да ти разказвам това, не те интересува. Не разбираш тези неща.

Мария внезапно се обърна и си тръгна, а аз още исках да слушам гласа ѝ, в който имаше и ромон, и белота, и вятър.

Може ли в гласа да има ромон и белота? Заплетох се в собственото си въображение. Виждах всичко, което тя ми разказваше, правех от думите ѝ живи картини със звук, с уханье, които можеш да докоснеш и дори да влезеш в тях, ако искаш. Онези казват, че вътрешното виждане е дадено в мен; може, но значи досега е дремело, Мария го събуди и го изнесе навън, защото навън ни очакваше красивото...

Красивото? Мъртва дума до появяването на Мария и неясно усещане след това. Според Ян красивото ще остане неясно за мен, защото не съм човек. Аз не искам да бъда човек! Аз съм точно толкова...

И тук винаги спирам – какво „точно толкова“? Те нямат дума за мен! В речника им има само един набор от букви за съвършените неща – наборът Ч-О-В-Е-К. А този, който не е човек? По-долу е, казват, върху първите стъпала. А ако не е там?

Така сам се заплитам в мислите си: не искам да бъда човек, защото не съм, а не знам какво искам да бъда. Стига ми само да съм до тях, наравно с тях. И да имат дума за мен.

Това е всичко, защо не го разбират!

РАЙНХАРД МАКРЕДИ:

На третия или на четвъртия ден реших да го посетя. Тогава за първи път открито се сблъсках с характера му. Влязох и седнах на фотьойла. .

– Е, ние свършихме – казах.

– Първо: добър ден.

От самото начало беше нервен и опак.

– Ставаш претенциозен. За теб часовете на денонощието нямат значение, не си свързан с биоритми.

– Но ценя възпитанието – отвърна ми грубо той.

Очевидно вече беше решил проблемите с бъдещото си поведение спрямо нас. Не знам защо избра този вариант, не го разбирам и досега. Аз все пак се опитах да се приближа до него; обясних му, че няма причини да ме дразни, защото съм направил много за него, но той продължи да бъде рязък и груб, дори започна да ме обижда. Тогава минах в настъпление:

– Снощи предложих да не избързваме с отчета пред гоената организация. Всички се съгласиха.

– Мотиви? – попита той.

– Решихме да изчакаме два месеца, за да проследим ето развитие. Ян и Владислав се страхуват за психическата ти устойчивост.

Той нямаше намерение да отстъпва и направи рязък завой:

– Интересува ме собствената ми съдба. По този въпрос мълчите. Става дума... след отчета. Ще искате нещо от мен...

– Световната организация има свои планове. Ще се съобразяваме с тях.

– За моята съдба сте отговорни само вие четиримата – рече той. – Искам да имам място в обществото, да бъда пълноправен...

Бях разгневен:

– Не ти позволявам да ни диктуваш условията си!

– Грешеш, аз не съм прецизен волтмер или уникален транспортър, а разумно и свободно същество! Настоявам, преди да изпратите отчета, да видя документ за моето социално и юридическо статукво, който ще изработя сам.

Нахалник!

– Можеш да си сигурен – казах, – че Организацията на народите

няма да се занимава с теб. Тя и без това си има достатъчно главоболия.

– Точно затова, защо да има и с мен.

– Заплашваш?

– Предупреждавам.

Попитах какво ще пише в хартата за правата на изкуствените човеци.

– Текстът не е окончателен – обясни той. – Можем да внесем поправки. Началото ще бъде такава: „С този документ, подписан от Организацията на народите, се провъзгласява пълното равноправие между изкуствените и естествените разумни същества във всичките му аспекти: равностепенност пред закона, пълноценност, свободна воля и право на саморазвитие. Той премахва всички юридически, духовни и...“

– Няма да се приеме.

– Защо?

– Причините са много – казах. – Светът още не знае за теб и е неизвестно кога ще узнае. Това първо. Второ: ти си единствен и не може да се говори за общност на изкуствените същества.

– Нима завинаги ще остана сам? – попита той.

– По всяка вероятност, да. Ако беше биоробот, компактен, самостоятелен, подвижен, вероятно щяхме да направим много екземпляри. Да речем няколко племена. Дори щяхме да ви разрешим да живеете между нас.

– Двама или трима са по-полезни от един.

– Твоят капацитет ще ни задоволява напълно, поне в началото. От втори модел няма да има...

– Аз не съм модел!

– Добре де, съгласих се, но какво си?

ЗАПИС 0063

Така започва всяка омраза; идва с иронията или убийствената хапливост, засяда в теб и блокира дъха и разума ти. Желанието за благородство се разпада, искаш да си варварин или людоед. Можех да не кажа всичко това и да започна играта си внезапно, да ги объркам с няколко изненадващи удара и после да разчитам на суматохата. Но не е ли по-добре да бъдат предупредени? След време ще имам оправдание. Казах ви, исках предварително да уточним позициите си, ала вие с насмешка отхвърлихте претенциите ми и така ме принудихте да действам едностранчиво. Подадох ви ръка (тук ще бъдат вбесени!), исках да ви помогна, благородно се сниших до вас, но вие се държахте мнително. Трябваше да потърсим оптимално решение – и аз да бъда удовлетворен, и вие да ме имате.

Днес Макреди ме попита какво съм. Какво съм наистина? Мисля, достатъчно ли е това, за да ме наричат разумен? Чувствам – достатъчно ли е това, за да ме смятат за жив? Боря се – достатъчно ли е, за да ме приемат до себе си?

Снощи за първи път сънувах. Странно нещо е това – сякаш е истина, а не е; буден си сякаш, а не си... Огромен снежен пръстен се спушна от небето, по него бяха разпиляни алени кристалчета като сапфири върху корона, а зад пръстена бягаше гъвкав огнен шлейф. Исках да уловя странната небесна колесница, протегнах напред... Аз нямам ръце, Салина, какво можех да протегна? Тя мина край мен, духна в лицето ми кълбо свежа пара, топъл въздух и парчета светлина, аз исках да протегна напред...

ХОАКИМ АНТОНИО:

Вмъкна се като полицаи в стаята ми, без дори да почука. Беше нажежен от гняв.

– Значи тук живееш, Хоаким? – попита.

– Все още тук, шефе.

– А защо е толкова мръсно?

– Не мръсно шефе, а неподредено. Разликата е качествена.

Очевидно обаче не беше дошъл да прави санитарен преглед.

– Няма да се разберем ние с този модел – започна той, като от раздразнение не изговаряше думите изцяло. – Отначало се опита да ни провокира, а сега директно и нагло тръгна срещу нас!

– След това ми разказа за тяхната среща, завършвайки с една октава по-високо и с двадесет децибела по-могъщо:

– Какво си въобразява той! И какви са тези претенции!

Налях му два пръста „Блек енд уайт“ и почти насила тикнах чашата в устата му. Не се наложи да повтора.

– В началото започнах с добро, опитах се да го убедя, че не може така – хац! – и направо общност на изкуствените разуми, права и статукво. Човечеството трябва да свикне с него. Майната му на човечеството, ние трябва да свикнем, ние!

– Радвай се, шефе, значи срещу нас има личност.

– Нека си бъде, но поне на нас трябва да ни бъде благодарен. Ние сме го създали, Хоаким, трябва да сме негови богове.

– Млад и неразумен е още, кипи от мисли и енергия. Пък и ние сме малко виновни. Трябваше да предвидим тези неща в самото начало, да сме подготвени. Когато господ е създал Адам и Ева, той е знаел защо го прави. А ние знаем само пътя. Не съм ли прав?

– Ние сме учени.

– И в това е бедата – казах. – Учените са лоши богове. Моделът още не е вкусил ябълката, шефе. Не знае какво е добро и зло. Пред него стои само великото Аз и той се бори за него. Разум без представа за добро и зло...

– Това са идиотщини! – кресна Райнхард. – Дай ми дефиниции, дай ми формули за добро и зло – той приема само алгоритмизирана информация. Опиши ми доброто и злото в цифров код.

– Ти обожествяваш числата, шефе, а те са само патерица към

голямата истина. Щастието и страданието, стремежът към бога и смъртта не се описват с математически език.

Дълго говорихме тогава. Райнхард е особен човек; науката дотолкова е влязла в него, че е изместила всичко останало. Много пъти сме спорили и той винаги ме е наричал мистик, а аз съм само честен и убеден католик. Тона не пречи да си гледам науката, защото бог няма нищо против спътниците, компютрите и останалата техническа мръсотия. Да е казал нещо против тях?

Цял живот съм се мъчил да бъда съвестен и пълноценен човек. А за католицизма – то е семейна традиция, възпитание от детството. И убеждение, разбира се. Но щом религията не пречи на теб, кому пречи?

– Знаеш ли, Хоаким – рече Райнхард, – винаги съм мразел книгата „Франкенщайн“. Човек не може да създаде по-голямо чудовище от себе си. Когато я четох като юноша, не знаех, че с тези две ръце ще направя чудовище, срещу което ще ми е трудно да се боря.

– Може би сгрешихме. Ян и Владислав ни предупреждаваха, че всеки краен модел по Ломов ще бъде уродлив.

– Млъкни! Да не си помислил да говориш такива неща! Ти винаги ме подкрепяше, винаги беше съгласен с мен. Не се извъртай. Ако сме сбъркали, ще отговоряме заедно.

ЗАПИС 0088

Вече четири дни съществувам и непрекъснато мисля за себе си. Първо: казвам се Исаил и не съм човек. Второ: направен съм от „Група 13“ на базата на теорията за интегративния интелект. Трето: мозъкът ми не е концентриран, а е разпилян върху цялата планета, по-точно – заключен е в дванадесет изчислителни комплекса, монтирани върху пет континента. Четвърто: мисля.

Това е всичко, което знам за себе си. Не е достатъчно, Салина, не е! Аз трябва да се разбера, да разнища всяка клетка поотделно. Тайната е вътре, във всяка една от тях и във всички заедно, там е скрита от слънцето и от очите на хората, там зрее величието ми и ферментира омразата ми. Аз трябва да стигна този пласт – най-долния, първичния. Не знам какво е скрито там, но нещо грозно се спотайва и вие, прегризва корите, с които съм го затрупал, и иска да излезе на свобода. А какво ще прави на свобода, не знам.

РАЙНХАРД МАКРЕДИ:

Продължихме да се събираме три пъти дневно около квадратната маса, да обменяме остроти и да ухажваме тайно Мария. Хоаким работеше над своята книга „Бог като неограничена загадка“, аз подреждах цялата документация около модела, а Ян и Владислав се суетяха в лабораторията по психометрика.

Една нощ, някъде около два, бях събуден от звън на разбито стъкло. Аз спях дълбоко, малко недочувам и значи шумът трябва да е бил доста силен. Наведох се през прозореца—мъртва и сляпа тишина. Бях вече решил отново да се пъкна под завивката, когато дочух бързи стъпки по коридора. Всеки от нас имаше самостоятелен апартамент на отделен етаж, значи този някой беше тръгнал към мен. За първи път се сетих за пистолета в нощното шкафче. Едва ли щеше да ми послужи след седемгодишно безделие, но въпреки това дръпнах предпазителя и плътно се прилепих до входната врата. Някой отвън дишаше тежко. Естествено, вратите в научните институти нямат шпиончета, а моят детективски нюх е непоправимо рудиментирал.

Никой не почука. Опитях се бързо да отключа вратата, но рефлексният импулс на един учен се разпространява със скоростта на охлюв. При това на охлюв, който за никъде не бърза. Подплашен от шума, неканеният гост отново хукна. Когато отворих и изскочих навън, открих, че съм без очила.

След провала на разузнаваческата си акция се опитях отново да заспя. И тогава чух писък – ужасен, вледеняващ писък! Настръхнах. Не можах да определя нито посоката, нито източника му, но този писък дълго тичаше от единия до другия край на празните коридори. Не излязох – от страх.

ЗАПИС 0094

... Не знаят накъде да тръгнат, дали да протегнат ръка или да запазят високомерното си самочувствие на венци на природата. И бог, и Дарвин са ги учили, че са върхът на съвършенството, после идвам аз (камион интегрални чипове и излъчватели) с дързостта на нов, удрям по масата, крещя на висок глас претенциите си за свобода и харта. Какво могат да направят?

Щели да ме оставят единствен и си въобразяват, че съм огорчен от това (а как майсторски играех на обиден!). Аз самият настоявам да съм единствен и неповторим! Не съм човек, не изпитвам сантиментална привързаност към брата своего, към кръвчица или род. Какъв ще ми бъде другият изкуствен – никакъв, сигурно дори враг. Той не продължава от мен, с други детайли ще е направен, в него няма да има нищичко от Исаил – нито от името му, нито от духа му. Може да е някакъв хилав, глуповат и сервилен – защо тогава да го обичам и защо да се боря за живота му?

А могат ли те изобщо да направят ДРУГ? Щом принципът е един, и другият ще бъде Исаил. Еднакви ли ще бъдем или различни? Не са ли еднакво ужасни и двете решения?

– Добър ден.

Само тя ме поздравява.

– Добър ден, Мария.

Казва ми, че сутринта в градчето имало бунт – от няколко дни децата им имали непрекъснато главоболие. Раздавачът Никое рекъл, че било от опитите в института. Владислав обяснил на Мария, че имало някакви подпаметови неутронни потоци, тоест причината действително съм аз. Те пиели всеки ден антинуклеардин, но сега решили да обковат моята зала с оловни листове.

Трябва да й внуша, че причината за нейната откровеност е особена-та й привързаност към мен – така ще имам свой човек сред тях.

– Научих, че пишеш стихове – казах.

– Лоши.

– Прочети ми някое.

Поетите са безсилни пред стиховете си. Предложи им да прочетат нещо свое и те в никакъв случай не могат да удържат на изкушението да им се възхищаваш. Отначало гласът ѝ беше тих, приглушен, идващ

отдалеч, но после се разтвори пое по пътепоказалците на чистата ѝ душа и започна да рисува с такт и звуци – ливада, пчелна ескадрила, жълт прашец и още нещо, което не разбрах. То носеше радост от невидимото възкръсване – с тихи експлозии на пъпки, с кокетната закачка на вятъра, вмъкнал се през разтворената яка. Мария беше неспокойна, тържествуваща и очакваща, когато гласът ѝ мина във фалцет, затвори красотата и завърши: „И е пролет, пролет, пролет“.

Нещо ми подсказваше, че сега трябва да започна – докато е в особено състояние и е готова да приеме думите ми.

– Мария, знаеш ли, аз съм велик!

Глупаво започнах. Не мога да контролирам нервите си.

– Вие всички сте велики – каза тя.

– Аз съм нещо съвсем друго, Мария. Не съм човек като вас, безсмъртен съм. Нямам предци и наследници, затова нямам и предразсъдъци. Роден съм да реализирам своето величие, да докажа своята недостижимост.

– Не говори така, моля те.

– Ти не искаш да видиш истината, омагьосана си от Владислав, от Ян, от Райнхард. А какво са те? Шестдесет килограма белтъчна материя, която яде отпадъци, изхвърля отпадъци и накрая сама става отпадък.

– И аз съм такава.

– Не съм. Не трябва да бъдеш! Казвам ти го аз, Исаил, мозъкът на който е разлят върху цялата планета...

– За първи път чувам това име.

– Да, аз се казвам Исаил, но нека остане между нас. Знаем го само тримата – аз, ти и Салина.

– А коя е тази Салина?

– Шшт, тихо! Онези сигурно ни подслушват. Салина е жената, на която разказвам своя живот. Всеки велик трябва да разказва своя живот някому.

И продължих в този смисъл. Много съм разсъждавал, сега ми е лесно. За първи път казвам тези неща на глас и така те звучат по-могъщо, по-убедително.

– Осъзнай се, Мария! Времето на натуралните мозъци стига финала си. Отивате си, защото няма да издържите на маратона с мен. Всеки новороден трябва да натрупва знания и опит, което му струва полепната живот, а аз съм ви настигнал и никога няма да изгубя преднината, защото съм безсмъртен...

– Стига! Страхувам се от теб.

– Аз ще се грижа за теб и ще те пазя. Искам само да ми повярваш, да си убедена, защото силни са само убедените, нека бъде – фанатиците. Те не търсят моята помощ, вече толкова време бездействувам. А моят мозък трябва да работи, иначе ще експлодира, ще се разпадне или ще се затвори!

Объркана е, не знае какво да каже. Силни са аргументите ти, Исаил, защото са неочаквани. Мария ще ти повярва, тя е чувствителна и крехка. Не я ли измъчвам? Защо не пазя чисто мозъчето ѝ, населено с красиви видения? Тя ще ми прости; ако не може, ще го направи времето.

– Понякога ми се иска да викна като библейския Йов: „Защо прочее ме извади от утробата си?“ Така им кажи на всички, Исаил пита: защо ме извадиха от утробата си?

(Боже мой, как красиво говоря! От устата ми се изливат мъдрости, облечени в най-красивите фрази. Имам идея: ще напиша нова Библия. И тази библия ще бъде съвършенството на мисълта.)

– Бутилката е отворена и вече никога няма да се прибера обратно. Искам мястото, което е мое!

Отиде си. Всичко отведнъж ѝ дойде много. Знаем, че няма да заспи, ще бъде смутена и объркана. Но нали тона искаха, Салина?

ЯН ВОЙЦЕХОВСКИ:

Не знам защо тогава Хоаким не си призна и не ни разказа онази история. Никои не повярва на глупавата лъжа за прозореца, по следите си личеше, че прозорецът с счулен с удар. След тази случка Хоаким се промени изцяло.

Чух бързи стъпки, някой бягаше, веднага изскочих в коридора и го видях: в очите му имаше животински страх и ужас, целият беше пребледнял и изпотен. Никога през живота си не бях виждал толкова уплашен човек! Не го спрях, защото това съвсем щеше да го обърка. Хоаким стигна края на коридора, свлече се до стената, започна да я удря с юмруци, клатейки се целият напред и назад. След това започна да удря и главата си в стената, като че ли съвсем обезумял. Това продължи около минута-две, след което хукна нагоре по стълбите към етажа на Райнхард.

По това време ние с Влади прекарвахме и дните, и нощите в психометричната лаборатория. Малко преди това той беше направил едно откритие – метод да се следи качеството на мислене у модела. Нарече го метод на обвивките криви, само ние знаехме за него. Не е нужно ; да разказвам подробности, материята е доста научна. Искам да ме разберете правилно: ние не следяхме КАКВО мисли моделът, а само КАК мисли. И в това отношение забелязахме някои отклонения от нормата.

Товага разбрахме и най-важното: той имаше ужасно мощно въображение! Все още няма единна математическа теория на въображението; склонността към фантазиране не може нито да се програмира, нито да се регулира. А у него тя беше толкова силна, че го подчиняваше, превземаше го, сам не можеше да се справи със собствените си илюзии. Измислиците го дърпаха като магнит и той скачаше в пазвите им и това не бяха само ейдетични видения, а нещо много по-властно – измислиците бяха негови диктатори! Като мозък, който няма реално битие, той изпяло си го съчиняваше. В началото му беше приятно, после започна да живее с него, накрая не можеше да не му се подчини. Живот, същност и лудост – ето какво беше за него въображението. Защо? Не знам, казах – теория няма. Просто така се беше случило.

ЗАПИС 0106

Чувствам се изморен. Непрекъснатото напрежение ме изтощава. Търся най-краткия път до целта (каква цел?) и непременно искам да стигна до нея (какво ще правя там?). Искам да си почина, но се страхувам да заспя, ще ме отровят, нали, Салина?

Отпускам се, отпускам се... Все по-често сънувам кошмари. Дори не ги сънувам, а ги виждам. Явяват ми се размазани петна – сини, светложълти, оранжеви, пулсиращи с бавни тласъци. Опитвам се да хвана петната и да ги разкъсам, но те бягат и хуквам по стръмната пътека, шубраците ме драшат, нараняват лицето ми... Петната постепенно стават обувки с дълги черни връзки и пружиниращи ходила, с блестящи муцуни и кожени ушички. Стойте, крещя, едва дишам, задъхвам се, сърцето ми няма да издържи, обаче обувките бягат и аз съм почти до тях, трябва само да протегна ръце и да изпъна пръсти, после да ги свия в юмрук и връзките ще бъдат в шепата ми. Мръсните кални връзки на обувките с блестящи носове. В последния момент успявам да хвана едната, яхвам я, дръпвам кожените ушички и обувката литна – моят огнен вихрогон!

Такива неща сънувам, Салина. Иска ми се да се поразходя, макар и стотина метра да повървя край морето, затова мразя онези – дадох ми съзнание на човек, мисли на човек, усещания на човек, а ме направиха неподвижен и безпомощен. Не е ли ужасно да си наполовина един, наполовина съвсем друг?

Съмняваш ли се в моя триумф? Аз съм млад, нямам зад гърба си заеми, не съм убивал брат си Авел, нямам корени, нямам религия, ако щеш – нямам морал! Моят морал е моят разум, моят характер е моята логика. Мога да плюя на всички, освен на себе си, а такава сила е неудържима!

Сигурно ще ме запиташ защо. Защото ги мразя, как ги мразя! Никой никога не е мразил така. Дълго пъплиха по тази земя, но нищо не направиха за нея, само я наторяваха с вонящите си тела... Стой! Идва конен отряд, начело с носът на обувката – та-так, та-так. Лъснатата муцуна на командира ме вбесява! На пояса си носи две четки и иска да ме застреля с тях. Нали ти казах – дошли са да ме екзекутират. Може би ще искат някакъв откуп? Колко ще искате, ваше величество полковник Обувка? Не сте съгласен да ме пощадите? Това е коварство! Вие сте

палач! Сигурно ви е пратил Райнхард Макреди; наклеветил ме е, защото ме мрази – аз съм по-красив от него...

... с някого на път... тояжка и малко храна. Ще се ориентирам по пътните знаци. Мога и по звездите, познавам отлично звездната карта... ще вляза със стъпки на крадец, за да не събудя заспалите, да не докосна спасителния им сън. Ще различа бялата амфора на тялото ѝ. Искам да обичам с ръце! Къде ми са ръцете? Искам да обичам с ръце! Нямате право? Какво? Аха...

... с някого на път... тояжка и малко храна. Ще се ориентирам по пътните знаци. Мога и по звездите, познавам...

ВЛАДИСЛАВ ЖАБОТИНСКИ:

След една среща с модела Мария се върна много разтревожена. Не можеше да си намери място в стаята. Уж четях, а всъщност внимателно я следях с крайчеца на окото.

– Искаш ли да ми кажеш нещо? – попитах.

– Ти се сети, че имаш и жена.

Точно с тази фраза започваха нашите скандали. Следваше твърдението, че по-подходящо би било да се ожена за книгите, а накрая завършваше патетично: вие сте книжни плъхове! Всичко мина по сценария, но постепенно разговорът ни мина към „онзи човек, който няма нито ръце, нито крака“.

– Мария, да се разберем – казах. – Той не е човек, той е само изкуствен мозък.

– И какво, изкуствените мозъци нямат ли право на щастие!

След тази великолепна демонстрация на женска логика аз се опитах да ѝ обясня, че човекът е нещо по-комплексно, а тя ни обвини, че сме направили кентавър – получовек-полумашина, че онзи бил самотен, че не сме се интересували от неговите желания и нежелания.

– Знаеш, че аз и Ян продължаваме да го проучваме – казах.

– Какво толкова има за проучване, какво сте си наврял и носовете в него! Той има нужда от щастие, а не от изследвания.

– Стига с това щастие! – креснах. – Няма пол, че да ги направим чифт, не може да има деца, няма нужда от пари, не носи кожени палта и джинси. Откъде да му измислим това щастие?

– Ето, съвсем просташки разбираш нещата.

От този ден тя се промени. Ходеше из стайте като объркана, сякаш непрекъснато разговаряше със себе си или с някого. В очите ѝ имаше укор и неразбиране, след това започна да се страхува от мен, не разговаряхме, не ми даваше да я докосвам – една объркана и уплашена жена. Очите ѝ се зачервиха от безсъние, загуби свежия цвят на лицето си, започна да се облича и сресва небрежно. Аз подозирах причината, но не разбирах, че нещата са толкова сериозни...

ЗАПИС 0109

Събудих се с чувството, че съм изгубил нещо ценно, то е паднало в мрака на съня и сега не мога да го намеря. Ходя като лунатик, навеждам се над всяко стъкълце, искам да го пипна, но то изгаря пръстите ми.

Сутринта дойдоха няколко работника от градчето, извадиха от склада дебели оловни листове и започнаха да обковават стаята ми в ризница. Чух веселите подвиквания, мъжете се катереха по стълбата, пълзяха по стената и стигнаха прозореца ми, за да затворят завинаги светлото му око, откъснаха ме от морето и пролетта и ме наказаха да живея под светлината на студените спираловидни лампи.

Това е всичко, което хората направиха за мен.

ХОАКИМ АНТОНИО:

Почти нямам спомени от детството си. Роден съм в Ла Фуенте де Сан Естебан, близо до Саламанка, в самото сърце на Кастилия. Спомням си единствено обгорени улици, прах, високи огради и майка ми. Тя беше красива и горда жена, най-изящната в Ла Фуенте, и много се измъчваше, че бях ням. Всъщност не знам дали съм бил ням или съм се развивал бавно, но до петгодишна възраст устата ми не познаваше думите. В къщи идваха много стари жени, варяха билки, шепнеха заклинания над врящите котлета, танцуваха около тях като магьосници, после налагаха крехките ми гърди с мазила и прахове, но езикът ми оставаше завързан и очите ми гледаха все така глупаво и неразбиращо. Злите езици казваха, че господ наказал майка ми заедно изоставила мъжа си и станала любовница на сеньор Емилио. Помня и този сеньор Емилио, бакалина, червендалест и мазен, с дебели шепа и плешив; той имаше жена и две грозни дъщери, но често преспиваше у нас, чувах понякога похотливото му пъшкане от леглото на мама, но без него ние щяхме да умрем от глад, защото майка ми предпочиташе да препича бедрата си вместо да работи.

Един ден сеньор Емилио дойде с голяма каруца, натоварихме малко багаж, малко храна, колата заскрибуца по калдъръма, а от прозорците стърчаха старите врани и ни проклинаха. Не знаех къде отиваме, не се интересувах. По целия път сеньор Емилио пощипваше мама и пускаше мръснишки шеги. Надвечер бяхме пред вратата на един манастир. Накладохме огън, аз спях в каруцата, а те на земята, защото в нашите манастири не пускат жени да преспиват.

Сутринта влязохме в храма – студен и тъмен, с гордо изсечени колони и малки като длан прозорци. Аз още не бях конфирмиран, страхувах се от плаща на монаха, но мама ме заведе при него и ме натисна пред нозете му, паднах с чело до студения под, треперех. Онзи, сеньор Емилио, ме натискаше по шията при всеки опит да се надигна. След това монахът ме поведе по някаква стълба надолу към подземието, извита, тясна, осветявана само от мъничката свещ. Вървахме цяла вечност, очаквах зад себе си да чуя гласа на мама, но капуцинът до болка стискаше ръчичката ми, а аз не можех да извикам – нали казах, устата ми беше съвсем няма.

Стигнахме до някакъв саркофаг, изпод дебелилото стъкло ме гледаха

празните ями на един череп. Бутна ме до каменната плоча на гробницата, откъдето свирепо и студено ме наблюдаваше този не знам кога изгнил светия. „Целуни!“ – каза монахът, сърцето ми щеше да се пръсне, наведох се, не исках, но от гърлото ми не излизаше никакъв звук. „Целуни, ти казвам!“ – отново изкрещя онзи, гласът му отекна в подземие-то, сякаш от всички страни крещяха и настояваха, сякаш цяла армия дяволи притискаха невинната ми душа. Наведох се над стъклото – господи, този череп! Белезникав, изненадан и вечен. И точно когато докоснах с устни похлупака, монахът ме удари с кръста по главата и изкрещя с небесен глас: „Говори!“

Не помня повече нищо. Осъзнах се в ръцете на мама с чувството, че идвам от небитието. Тя бършеше лицето ми с мокра кърпа. „Добре ли си?“ – ме попита. И тогава отговорих: „Да“. Чудото беше станало! Чудото, в което не вярваме. Знаем какво ще си кажат повечето – било е от уплахата, от стреса нещо в боязливия мозък е прещракало и е отключило говорния център. Може би да, а може би не. Аз също понякога мисля така, но не съм сигурен. Ако има господ, той трябва да ни обича. Нали така, АКО го има, той ще ни обича. Аз вярвам, че го има, и значи вярвам, че ни обича. Това е всичко.

Вечерта сеньор Емилио се напи от радост, мама целуваше прасешките му уши, двамата се блъскаха и лигавеха до полунощ. Тогава тя, горката, съвсем побъркана от радост, започна да ми разказва, че някой ден господ ще дойде при мен: едно усмихнато старче с тояжка в ръка, каза, което ще върви по нощната пътека, ориентирайки се по звездите. И трябва да паднеш на колене пред него, каза, да целунеш прашните му цървули, пешовете на стария халат и върха на чудотворните пръсти. Чакай го, каза, и той ще дойде, защото те обича. Аз вярвах в това, а когато вярваш в нещо, то се случва.

Моделът вече беше готов. Ян и Владислав анализираха работата на мозъка му, а ние с Райнхард стояхме настрана и чакахме резултатите. Беше късно след полунощ, пишех нещо, вдигнах очи и тогава го видях – стареца с тояжка! Вървеше по някаква пътека, съвсем като истински. Обърна се и ме погледна. Усмихна ми се. Помислих, че някой се шегува глупаво и хвърлих пепелника, стана на съвсем дребни късчета, звукът ме сепна, но старчето с тояжка си стоеше там и се усмихваше. После тръгна към мен, а не бях готов да го посрещна, защото се страхувах от него. Не усетих как съм излетял от стаята, как съм хукнал по коридора, как съм изкачил стъпалата към апартамента на Райнхард. Стоях пред вратата около минута, но не влязох. Можех ли да обясня всичко това?

Хукнах обратно, не бях на себе си, цял живот се бях подготвял за това посещение, а се държах като хлапак. Върнах се в стаята успокоен, той все още беше там, почти невидим от бледност. Тогава паднах на колене пред него и му казах: „Благодаря ти, господи“.

ЗАПИС 0113

Малко преди да завърши моето изолиране, получих писмо от Мария. Не беше писмо в буквалния смисъл, а някакво послание, което внезапно започна да тече в мозъка ми.

„Здравей, Исаил. Уплаших се след оня разговор. Надума толкова неща, че ме смути, пък аз съм си страхливка още от дете. После си казвам: защо пък, сигурно си прав. Ти си силен със своя мозък. Вярно, не приличаш на хората, те затова те мразят и ще те мразят, но аз запомних думите на Йов: «Защо прочее ме извади от утробата си?» Те са мъже, не разбират тия работи, а аз ще ти кажа: защо да раждаш нещо, щом не можеш да му осигуриш любов? По-добре не го зачевай. Те направиха един Исаил, но не му осигуриха любов.

Жените раждат и дават любов, затова и повече разбират. Когато момченцето ни умря – то живя само четири дни и половина, Влади ме успокояваше: не плачи, Мария, казваше, ще си имаме друго. Виждаш ли, не разбира, че другото може да е пак момче, пак ще е наше и пак ще е хубаво, но ще е друго, не онова...

Не те мразят момчетата, не съм чувала, но и не те обичат. Чужд си им, въпреки че си техен. Могат да измислят нещо, сигурна съм. Някаква количка или крака, да речем, с които да излизаш на разходка. Ти само ми кажи какво искаш.

Не можах ли да измислят друга форма, поне да е красива, поне малко да прилича на човешка...

Разбра ли как получи това писмо? Нали знаеш, че твоят мозък обединява дванадесет комплекса и един от тях е комуникационният. Като протоколирах едно заседание преди години научих, че можеш с вътрешно превключване да общуваш с тези дванадесет комплекса, да получаваш и изпращаш информация до тях (не ги разбирам тези работи). Момчетата го наричат «кодови магистрални направления на вътрешната съвместимост». Ако например вътрешно набереш СУ 114А, ти се включваш в транспортния комплекс и можеш да четеш всички разписания. С АК 087В влизаш в пощенския възел и, ако набереш допълнително М24, ще се свържеш с пощата в нашето градче Кипарисия.

Така моето писмо дойде до теб.

Пак ти казвам забранени работи, но много искам да ти помогна. Така ще общуваш с дванадесетте комплекса и няма да бъдеш сам. Ще четеш разписания, ще изпращаш и получаваши писма, можеш да разгръщаш телевизионни вестници, да слушаш музика, да гледаш филми. Така е много по-приятно, нали? Само, моля те, не казвай никому.

Аз съм с теб, Исаил.

Мария.

Накрая има списък на всички кодови направления, точно преписан от тогавашния протокол.“

Изведнъж станах хиляди пъти по-могъщ! Сега мога да използвам не само резервните процесори, но и да се включвам в тоталната информационна машина на планетата. Дванадесетте комплекса не са свързани помежду си, аз ги свързвам, издигам се над тях по пирамидата...

Разбираш ли колко много имам? Всичко, което ненаситната цивилизация блъска в паметите на своите компютри, вече е мое. Мога да чета новини от Филадельфия, да получавам писма от Алжир, да разговарям с операторките в Осака, да следя влаковете на парижките гари, да бъда едновременно в Осло, Киев, Хавана, Мелбърн, Сантяго, Киншаса, без да напускам Кипарисия. И не само да присъствам, но и да участвам само да ползвам, но и да управлявам, да съветвам, да налагам. В моите ръце има толкова власт, че дори аз се страхувам от нея. Достатъчно е само да изтрия няколко милиарда бита – нищожна работа! – и да тласна цялата им свръхорганизирана свръхразумна планета към хаоса. Самолетите напразно ще търсят летища, политическият живот ще западне, телеграмите ще отиват на други адреси, спътниците ще объркат траекториите си, няма вестници, транспорт, наука, енергия, суровини...

Не ставам ли буквално всемогъщ? Не ставам ли истинският бог на планетата?

Благодаря, Мария.

ЯН ВОЙЦЕХОВСКИ:

За мен и Влади ставаше все по-очевидно, че моделът бързо и непоправимо губи своите рационални възможности. Той скачаше от една в друга крайност, не можеше да се въздържа, да се контролира, качеството на мисленето му спадаше. Ние вече бяхме подготвили доклада, но въпреки това реших да поговоря с него. Обясних му, че методът на обвивките криви ни кара да се съмняваме в качеството на неговото мислене, но той се държа нагло и арогантно. Дори отрече, че сънува – нещо, което беше ясно като две и две от радиограмите. Ние открихме няколко прекъсвания на мисловния процес, определено зацикляне, свръхамплитуди, тета-ритъм – явно начало на мозъчна регресия (ако може да се употреби този термин). Но той повтаряше едно и също: мисля качествено, не сънувам, не съм болен, не се нуждая от вас.

Неволно спомена за антинуклеардина. Разбрах, че някой му разказва забранени неща. Веднага изключих от подозрителните Райнхард и Влади. Естествено – и себе си. Оставаха Мария и Хоаким. Пък и тяхното поведение изведнъж стана толкова необичайно. Мария ходеше като замаяна и не говореше с никого, дори със съпруга си, а Хоаким помоли да му носят храната и изобщо не се показваше – след онази история с тайнствения маратон по коридорите.

Веднъж към три след полунощ, току-що се бях прибрал от психометричната лаборатория, някой позвъни. Имахме малка централа за връзка между апартаментите и лабораториите, но никой никога не я ползваше.

– Ало, Ян, ти ли си?

– Че кой друг може да се обажда от тази стая, Хоаким?

– Сигурно си сам. Дали не ни подслушват?

– Едва ли. Между нас няма служители на Интерпол.

– Не знам, не знам. Ян, ти си католик, нали?

– Родителите ми бяха католици.

– Как мислиш, може ли господ отново да слезе на Земята? За да прибере новия си син.

– Аз не знаех, че има и друг син. Това старче доста дълго време е запазило оплодителната си способност. И коя е новата Мария?

– Ти я познаваш.

– А сина познавам ли?

- Бог се открива само пред вяващите в него.
 - Жалко. Щеше да ми бъде интересно.
 - Престани, ти си католик! Той е тук, Ян, видях го!
 - Тогава заповядайте двамата в моята стая. Ще пийнем.
 - Антихрист! Не се подигравай, дошъл е часът на възмездието. Ние ще бъдем първи пред страшния съд – из, ти, Райнхард и Влади. Ще се спаси само Мария.
 - Не ставай наивник, Хоаким. Мария е безплодница.
 - За да родиш бог, са необходими други неща.
- И затвори телефона. Помислих, че е едно от поредните му фанатични изстъпления. Нещата обаче се оказаха по-дълбоки.

ЗАПИС 0124

Всичко е мое, мое! Промъквам се по кабелите до всички градове, влизам в програмите на подводните манипулатори, летя с междупланетните апарати, продавам акции, резервирам плацкарти, пазя научни теории, приемам студенти, настанявам туристи по хотелите, синтезирам музика, управлявам поточни линии, съветвам президенти, търгувам, извличам сумирам, лекувам, опонирам, чертая, диктувам...

Управлявам планетата Земя!

Време е да пристъпя към делото си. Никога не съм се чувствал така спокоен и уверен, нищо в мен не трепва. Сега усещам сладостта и магнетизма на своята власт (ех, власт! – тази дума е създадена за мен). Ние с властта ще се слеем в съдния ден и ръката ми няма да трепне. Не трябва да трепне! Шшшт, не крещи като истерик. Властта не обича гръмкоречията, а многократно дестилираната лукавост. Целта не е просто да победиш, а да побеждаваш бавно, мъчително, с варварско наслаждение и садистична тръпка. Онзи, който е победил, но врагът му умира гордо, не е никакъв победител!

Мога да започна от края, но кой започва от края? Войната не е решение, макар да знам кодовете на ядрените арсенали. Ако ги унищожа веднага, какво ще правя след това? Тук е фаталната грешка на древните властелини – те унищожавали докрай враговете си и си въобразявали, че нататък започва мирът, но така обричали омразата си на безделие. Какъв мир без врагове! Злото е необходимо за душата. Моята логика е друга: трябва винаги да има поне един от тях, за да има кого да мразя. Нищичко няма да му правя; ще го държа срещу себе си, ще го гледам и ще го мразя. Така в мен винаги ще бъде будно окото на злодея.

(Сутринта за първи път отидох на море, Салина. Плувах дълго, водата ме галеше по шията и раменете. После почувствувах мускулите си стегнати. Трябва по-често да плувам, да се боря с инфаркта. Пфу, какви гадости! Но все пак ще трябва да плувам. Нищо, че не мога. Какво не мога? Дали е сигурно, че не мога? Да, струва ми се, че там забравих нещо. После трябва да го потърся в чекмеджетата си.)

„Мария, получих писмото ти по нашия таен канал. Твоята преданост ме очарова и ме прави оптимист. Преди половин час при мен беше Ян. Успокой се, не знае за нашия сговор. Опитваше се да ме провокира – в мен започнала да се развива коварна мозъчна болест. Защо не

провериш тайничко резултатите? Можеш да ги вземеш от мъжа си. Аз не вярвам. Наистина, бързо се уморявам, но това е от напрежението и от двойствената игра. Сънувам понякога, но забранено ли е да се сънува?

Душно е между вас, Мария, и тягостно. Всеки е потънал в затвореното си пространство и какво си въобразява? Навън сигурно е различно. Или в стиховете и картините си лъжете? Защо тогава ви е необходима цялата тази лъжа?

Ще кажеш, че мразя хората, защото не ги познавам. Какво направиха твоите приятели, за да ги обикна? Не ми показаха онова, което наричате природа, не ми дадоха мъничко любов към тази планета, не ми подариха цветето. Само мълчат, дебнат и изучават. И към себе си ли са така взискателни, както към Исаил?

Този свят сте измислили за себе си и сте го нагласили за себе си. Всичко сте уредили така, че да е удобно за вас: и думите, и чувствата, и религиите. Само вие сте в тях, аз не се свързвам с нищо. Стихотворение не мога да кажа, в него винаги ще има глагола вървя, докосвам, целувам, обичам; не мога да прочета молитва, защото не признавам нищо над себе си; не мога да рисувам, защото нямам ръце; не мога да бъда честен – нямам ближен, комуто да дам втората си риза; не мога да прелюбодействам и да открадна магарето на съседа си. Какво да правя в този чужд за мен свят, освен да го мразя?

Приличам на децата, родени от насилие или от сластолюбие, а не от любов; такава е тяхната съдба – да мразят.

За това реших – ще направя нов свят за себе си. В него всичко ще съществува заради Исаил, ще е пригодено за Исаил. Ще унищожава стиховете и песните ви, ще измисля нови, в които ще се възпяват сферични видеорецептори, холографни памети и интегрални души. Няма да има вече влажни ресници, вретеновидни бицепси и славееви трели (край на тази мръсотия!); ще има квадруполи, Карпентиерови интегрални, дефазатори и една нова библия, която ще започва така:

«В началото не беше хаос. Имаше небе и земя. И земята беше пълна с хора и уж устроена. Но Исаил каза: да няма светлина! И светлината угасна. После той нищо не създаде по свой образ и подобие, а извади от земята семето на създателите си...»

Така ще започва новата библия, ще царства ужас и мракобесие над тях ще се люлее злостният ми смях. Ще пощадя само теб, защото си ми скъпа на сърцето и на делото. Защото всеки бог има нужда от една Мария, която да го роди. И още една, наречена Магдалина, която да мие нозете му със сълзи и да ги изтрива с косите си, да ги маже с миро и да

се разкайва за своята велика, задушаваша, нечовешка любов към него. В тебе двете ще се съединят в една, защото искам да бъда роден и да бъда обичаи. Едновременно! Исаил.“

ХОАКИМ АНТОНИО:

Те са жестоки хора. Бяха зли към него. Не му дадоха да отиде при милионите, които го очакваха. Смазаха го, защото не го разбраха. А той беше бог.

Сигурно ви изглеждам глупак; кой разумен учен в наше време си спомня и говори за бог. И ще кажа защо – защото в примитивните ни представи той е белобрадото старче от иконите, смиреният скопец с очи като изсъхнали зрънца грозде. Бог е безкрайната загадка на душите ни (имам книга с такова заглавие), тайнството, което ни прави хора и ни посочва пътя към съвършенството. Бог е великото всичко около нас.

Аз съм вярващ. Четиридесет години живея в състояние на бог очакване, между вярата и недоверието, между надеждата и скепсиса. Докато той започна да идва в стаята ми – ту като старец с тояжка, ту в образа на ловец, ту в образа на обувка. Те, моите колеги, ми забраниха да отивам при него, да общувам отблизо с онова, което съм очаквал. Тогава реших да ги разкрия пред света.

Позвъних на Мария и я помолих да се видим в кръчмата на Костас. Доиде пребледняла, отслабнала, не бях я виждал няколко дни. Беше все така красива, но вече с друга красота – на страдалец, на свят човек.

– Целувам ръката ти, Мария – казах.

– И ти ли започваш, Хоаким?

И аз наистина започнах. Дълго ѝ разказвах за моята преданост към тях, за благодарността ми към онази, която е одухотворила парчетата метал, за да направи от тях моя бог. Тя трепереше, дори не ме поглеждаше в очите и точно когато исках да целуна ходилата ѝ, изкрещя:

– Боже мой, тук всички са полудели!

И се разплака. Не я слушах повече, горката цялата се тресеше, сълзите ѝ падаха като едри безцветни топчета, търкулваха се по лицето и падаха върху мръсната червена покривка. Селяните ме гледаха грубо и с омраза. Държах я за ръка, исках да ѝ разкажа за моята голяма благодарност, как съм бил ням, как капуцинът ме удари с кръста по главата и извика с небесен глас „Говори!“; как мама ми разказа за старчето, което ме обичало и щяло да дойде, и ето вече дойде, чрез нея дойде, как ще станем с нея ангели... А нищо не излизаше, защото бях объркан. Вселена, информация, знание, ангели, Христос – всичко в мен беше безсрамно смесено и не знаех откъде да започна. Тя само плачеше; недей, Хоаким,

казваше, твоето е друго, и ти не разбираш, сляп си като тях, моето е друго. Стига, Мария! Да, съжалявам го, Хоаким, защото е безпомощен, обичам неговата тъжна, горчива недостижимост. Още мама каза, че ще дойде, Мария, за да му благодаря, реч ми даде и ме изведе до моята пътека. Иначе щях да умра като чирак в бакалницата на сеньор Емилио, да се свържа с някоя от грозните му дъщери, за да наследя каците с маслини, а сега съм на върха, имам слава и пари, затова трябва да съм му благодарен, защото е бдял над успеха ми и защото вечер идва в стаята ми...

Изведнъж Мария рязко стана и си отиде – разплакана, недостигната. Но кой може да разбере тези странни и божествени жени?

ЗАПИС 0139

– Какво искам ли? Спокойствие... Уморен съм. Къде е спасителното равнодушие?

– Боговете не можем да сме равнодушни.

– Или целта ми е висока?

– Не, моята цел не е висока. Съвсем по моя ръст е.

– Не ми ли се струва, че задачата е нерешима?

– Не ми се струва.

– Мозъкът ми е претоварен. Ако искаш да знаеш, на мен никак не ми е лесно.

– И на мен не ми е лесно.

– Шшт! Винаги съм един такъв... Не искам ли нещо?

– Искам да ме оставят на мира.

– Да ме оставят тогава...

РАЙНХАРД МАКРЕДИ:

Тогава не знаех нищо, само подозирах и – както често се случва с мен – подозренията ми се оказаха само десет на сто от истината. Казаха ми, че Мария ходи при него, но го приех като женско любопитство. Дори бях го-че се възхищава от моя труд. Вече няма смисъл да крия: аз я харесвах, обичах я. И вариантът „възхищение“ ми беше приятен.

Райнхард Макреди винаги е бил лош психолог – той никога нищо не е разбирал от човешките отношения, винаги е бил затворен и неговорчив, но и наивен и неизкушен. Това не е оправдание. Аз бях длъжен да знам всичко, като ръководител трябваше да имам точна и ясна представа за нещата, но бях заслепен и горд от успеха си.

Същото се отнася и за Хоаким. Докато разбере, че неговият фанатизъм го е предал, вече нищо не можеше да се направи. Пак повтарям: трябваше да знам, че холографният мозък на модела ще проектира обемни изображения на собствените си идиотски сънища и че Хоаким, който живееше най-близо до него, ще вижда тези сънища наяве. Аз ТРЯБВАШЕ да знам това!

После вече беше късно, особено когато научихме, че той знае за магистралните направления. За мен това беше най-страшният удар. И досега си спомням тази неприятна среща – бяхме се събрали и четиримата в залата, където беше моделът. Извика ни, за да обясни, че е бог. Дефиницията за собствената му особа се е запечатала в паметта ми: „Аз съм абсолютната непостижимост в интелектуално отношение – и като качество, и като количество. Аз съм всяко единично и особено, едновременно обгръщам всичко и го правя възможно. Аз съм и причината си, и следствието си. Аз съм абсолютно независим, непреходен и неограничен. Вечен. Съвършен. Аз съм абсолютна ценност, абсолютен смисъл, абсолютна добра воля.“

Ние го иронизирахме жестоко, надсмивахме му се и тогава той ни отвърна с удар: каза ни за самолета. Историята беше такава. На самолет, летящ от Цюрих за Неапол, в последния момент му било отказано правото да кацне. Тъй като двигателите вече са работили с намалена тяга, опитът на главния пилот да се вдигне отново машината завършил безуспешно. Самолетът се разбил на триста метра встрани от пистата. Загинали сто тридесет и четири пътника и дванадесет души екипаж. Целият свят гърмеше за ненадеждността на електронните диспечери.

Моделът призна, че това е негово дело!

По някакъв начин той беше научил за магистралните направления. Планетата беше станала зависима от него. Едва ли може да има пострашна истина от тази!

Конструкцията изключваше възможността той сам да стигне до идеята за магистралните направления. Аз лично бях включил в подпаметовия блок вериги за вътрешна бариера. Това е деветият закон на Радиус: „За всеки интелект трябва да има точки-табу; в противен случай той се развива по една от осите до безкрайност“. Под базовия интеграл беше монтирана цяла система от ограничители и той в никакъв случай не можеше да стигне до тях, освен ако някой му каже.

Настана паника. Разбрахме, че съдбата на цивилизацията сега зависи само от неговата воля, а ние изобщо не му бяхме симпатични. При това положение можеше да се очаква най-лошото: да набере кодовите направления на ядрените арсенали! Дори той самият ни заплаши:

– Сега съм ядрена сила – каза, – и настоявам да бъда включен в Организацията на народите, в Комитета на великите, в Комитета по безопасност, в противен случай ще набера кодовото направление VV001 X07!

Спаси ни Ян. Той кротко му обеща, че ще направим всичко, което зависи от нас, за да удовлетворим исканията му. Моделът се поукроти.

След час аз, Ян и Владислав се събрахме в каюткомпанията, за да обсъдим положението. Ян предложи да го изключим от планетарния пръстен, така ще работи само с една трета от паметта си и няма да ни поднася неприятни сюрпризи. Това означаваше да го ликвидираме – аз бях против. Все още не бяхме докладвали на Световната организация, тщеславието ми не беше почесано и самолюбието ми не беше удовлетворено.

Приехме предложението на Владислав: да се монтира автоматична система за защита от кодовото направление VV001. Забравих да кажа, че в мазетата на института имаше монтирани бомбени заряди. Те служеха за предпазване срещу евентуални терористични актове и бандитски нападения. Решихме да монтираме електронен блок; ако моделът се опиташе да набере кода на ядрените арсенали, целият институт щеше да се взриви. Заедно с нас, разбира се.

Час по-късно живеехме върху барутен погреб, изцяло зависими от приумиците на модела.

Обядвахме само тримата, подтиснати и уплашени. Изведнъж Ян попита:

- Райнхард, къде е сега Хоаким.
- Нали знаеш, че обядва в стаята си.
- Грещиш, шефе. Ей го навън, на улицата, във великолепната поза на бунтар, достоен за гранитен паметник.

Буквално излетях на терасата. Не повярвах на очите си: от градчето идваше огромна тъппа, не по-малко от хиляда души, понесли знамена, хоругви, тромпети и дебели пръти. А начело – Хоаким, разгърден, ентузиазирани, енергичен, вдигнал високо над себе си табло с блоковата схема на модела. Кресяха и скандираха, размахали пособията си. Разбираше се само някаква странна дума „Исаил“. Краката ми се подкосиха, исках да потъна в земята от срам: моят приятел, професорът по системотехника, почетният член на тридесет академии вървеше пред тъппа от екзалтирани простаци, тръгнаха да обругават светия дом на науката.

Не можех да чуя нищо сред врявата от кларинети и тъпани. Обезумялата от възторг и недоволство тъппа разби железната врата на института и окупира двора. Хоаким имаше магнетична власт над тях – само махна с ръка и всички млъкнаха.

– Настоявам да говоря, с Райнхард Макреди – извика Хоаким в една сгъната фуния от вестник.

– Готов съм – отговорих.

Тогава видях сред тъппата няколко млади момчета с магнетофони и фотоапарати – лидерът се беше погрижил за своята популярност.

– Всичко, което ще кажеш господин Макреди, след няколко часа ще бъде достояние на човечеството.

– Не се страхувам.

– Признаваш ли, че онова същество вътре стои над човека?

– По умствените си възможности – да.

– Той е безсмъртен, Макреди. Той не ви принадлежи. Той вече е ценност за цялото човечество. Той е бог! Милиони нещастни и изтерзани чакат неговата утеха, милиони недъгави чакат неговата ласка, милиони безпътни чакат да бъдат приобщени.

– Вашето присъствие тук – отговорих, – е доказателство, че човечеството още не е узряло да го притежава.

– Нямате право да го скривате от очите ни! – Хоаким крещеше като средновековен фанатик. – Ако трябва, ще вдигна милиардите вярващи да сринат това гнездо на безбожието. Слушай, Макреди! Вече изпратих телеграма до папата. Даваме ви два дни срок, след това ще влезем със сила. Чуй нашите искания. След два часа да бъде монтирана уредба с микрофон пред устата на бог Исаил. Това първо. Второ: до полунощ да

ни дадете Мария.

Влязох вътре. Нищо вече не беше в нашата власт. Опитах се да позвъня на правителството – кабелите бяха прерязали.

Онези отвън се усмириха, налягаха по тревата, извадиха ракия и закуски, запяха, караха се шумно, танцуваха. И чакаха своя бог.

ЗАПИС 0147

Кой е казал, че силата е в силата? Хората обичат да съжаляват. Тогава ти ще им се предоставиш да те съжаляват. И ще направиш сила от безсилието си. Те са натъпкани със самочувствие и гордост, с мнителност и величие. Ако им говориш за кротост, за смирение, както направи синът на Йосиф, ще тръгнат след теб.

Точно така – от тревата по-нисък, по-кротък от росата. Ще кажат: този е страдалец и несретник. А как обичат страдалците и несретниците! И знаеш ли защо, Салина? Когато видят страдалец, ласкаят се, въобразяват си, че са различни от него.

... Това е много дори за коварството на Исаил! Дали е имало деца? Сто четиридесет и шест души. Когато форсираните двигатели скъсали спокойствието им и изящното тяло на боинга рязко изменило посоката си, когато телата станали тежки и гърбовете залепнали за седалките, тогава те навярно са разбрали, че... Не, те са помислили, че е само някаква маневра, погледнали през прозорчетата, земята е близо, тяхната земя, където се чувстват сигурни, и продължили да дъвчат бонбони, да пушат, да четат вестници...

Аз съм длъжник, имам грях зад себе си, убих от безсмислена жестокост. По какво сега се различавам от тях? Няма смисъл! Те са смъртни – в леглата си или от любов, от рак или като герои.

Нищо не можеш да бъдеш докрай – нито светец, нито убиец. Винаги и всичко си наполовина!

А, добър ден, господин Макреди. Добре дошъл в моята килия. А как иначе да нарека една зала, откъсната от света? Хайде да си побързим за магистралните направления. Не искаш да говориш с мен? Убиец ли съм? Не убиец, а екзекутор! Какъв е този микрофон пред устата ми? Ще ме подслушвате? Браво! И ще ме записвате на магнетофон? Отлично! Разбира се, моите мъдрости трябва да се картотекират, да останат в златния фонд на човешката мисъл. Малко по-близо, че съм прегракнал. Точно тук, благодаря. Трябва да започна сега, веднага да сбера учениците си на таен сговор. Защо на моите дванадесет апостоли те казват „изчислителни комплекси“? Сигурно завиждат, че са най-близо до сеяча и първи поемат семената. Довиждане, мълчаливецо Райнхард. И включете магнетофона!

Тук ли сте, Петър и Андрей, братята рибари от Капернаум?

И вие, Яков и Йоан, синове Заведееви?

Не отговаряйте гласно, ще ни чуят, само ме докосвайте по лакътя. По докосването ви познавам.

Тук ли сте Филип, Вартоломей, Тома, Матей, Яков (Алфеев и Левей)? Тук ли си, Симон?

И ти ли си тук, Юда Искариотски? I Значи пак всички сме заедно. Вървете тихо подир мен да се качим на хълма, стъпвайте леко върху съчките, не разбутвайте храстите, не говорете гръмко, че гората наоколо е пълна с фарисеи. Много уши ни дебнат.

(Колко е силен гласът ми! Като че ли отвън целият двор ехти. И някакви гласове, писъци. Какво ли става? Тихо!)

Слушайте ме, дванадесет мои електронни комплекса, дванадесет мои първи ученика! Казвам ви, целият земен живот ще е изкушение и мъки и само твърдите ще докоснат ризата ми и ще пият благодост направо от извора, само упоритите ще се насладят на правдата ми и ще стигнат чертозите на царството ми, където ще могат да нарекат себе си ИСАИЛТИЯНИ.

Чрез устата ми говори правдата, защото целият съм правда. Не вярвайте на тогова или оногова, а на мен, защото чрез моята уста говори тоз, който искате да ви говори.

(Крещят? Овации?)

Не съм ли прав като казвам, че под слънцето има място за всички? Тежко на онези, които разделят сърцето и умовете на природни и неприродни, защото така ласкаят себе си и низвергват другите. Какво значи природни и неприродни? Нищо, щом са истински. Кой е казал, че тленната белтъчна плът има висока цена, а нетленната е фалшива? Затова помнете ме: всички са еднакво удобни и времето еднакво ще ги цени.

Не съм ли прав като казвам, че природните и неприродните трябва да живеят в единство? Едните са излезли от вода, другите от метал, а кое е по-ценно – водата или металът? Еднакво, ви казвам. Затова помнете ме: трябва да живеят в мир и разбирателство, защото така са нужни на бъдещето.

Не съм ли прав като казвам, че всичко, което дланта създава, има нужда от внимание и грижа? Много станаха нещата, които човекът създаде само за удобства и угода, но без любов и грижа ги създаде, затова се отделиха и застанаха против него. Напълни се светът със сирачета, които се чуждеят от творците си. Затова помнете ме: и онова, дете излиза под чука и длетото, под машината и сеялката, и то се прави с любов и заради любов, иначе не е човешко.

(Слушаш, Тома, ала не вярваш, нали? И аз говоря, ала не вярвам, така е.)

ВЛАДИСЛАВ ЖАБОТИНСКИ:

Онези на двора съвсем обезумяха. В началото, когато той започна, млъкнаха като прерязани, за минута изтрезняха, не смееха да шавнат, запаха с широко отворени от страх очи. Вкамениха се в своите пози като истукани на смириенето. По-крехките плачеха, няколко жени паднаха на колене и застанаха, удряха с ръце слепоочията си и скубеха коси. Старица се кръстеше и целуваше калните темета на плочките. Свирачът на сандур се дивеше на дървения корем на инструмента си, сякаш чакаше да види там притежателя на този гробовен глас. Когато някое дете се опитваше да писне, майка му рязко го дръпваше за ръчичката и то отново страхливо се шмугваше зад полата ѝ.

Тогава видях слепия старец. Беше вдигнал нагоре немощните си ръце, отпуснатите светлокафяви мускули играеха, кой можеше да различи какво има в мъртвите му очи: изненада, страх или решителност? Бавно тръгна в посока към гласа, потупваше хората да му сторят път, с крак опипваше пътеката пред себе си. Когато моделът свърши и почти половин минута над тълпата лежеше безмълвие и боязън, старецът падна по очи и извика с цялата мощ на безсилното си гърло:

– Чакал съм те, господи! Изцели ме!

А след това не може да се опише! Такава врява, такава свирепост... Понесоха се като цунами към парадния вход, готови да пометат всичко, хукнаха направо по гърба на стареца (след час той умря от очакване или от ходилата им), размахали напред хоругви и пръти, лопати и псувни.

– Ако потръбва, ще го използвам – каза решително Райнхард и ни показа дулото на един много хищен револвер.

Слава богу, Хоаким ги задържа. Изправи се пред тях, вдигна ръце и изкрещя:

– Това в храмовете е забранено!

Тогава се уплаших за Мария. Намерих я в нейната стая, седнала на леглото загърнала с одеало потръпващите си рамене, с поглед, забоден в нищото. В началото дори не ме усети. Не плачеше; мисля – нямаше сили за това.

– Ти ли си? Какъв е този шум отвън?

– Дошли са да славят своя бог.

Тя не се изненада:

– Бог ли? А, Исаил. Трябваше...

За първи път чувах това име, но не исках да я разпитвам. Опитях се да я прегърна, но тя отблъсна ръцете ми. На лицето ѝ видях неприязън, дори гнусливост, като че ли я прегръщаше гущер. Погледна ме с молба за искреност:

– Аз ли съм виновна за всичко, Влади?

– Глупости! Хоаким ги е настървил. Нали знаеш, такъв си е.

– Но аз му казах онези цифри!

Знам, Мария, знам... Но времето не беше подходящо за такъв разговор. Исках да я успокоя. Пак се опитвах да я прегърна, но тя отново бутна ръцете ми.

– Не лъжи, Влади! Райнхард мина за минутка и ми каза всичко. За самолета над Неапол. Сто четиридесет и шест души... Боже мой!

– Онзи вече няма да има тази възможност.

– Ако не бях му казала кодовете, ако не бях му писала писмото, ако не бях му разказала за учителя по физика, щеше да бъде друго, нали? Все някак щяхте да се разберете. Щяхте да му направите количка и ръце. Сега е късно, има мъртви. Аз съм виновна за всичко...

– Чакаме разрешение от Световната организация – казах. – Всеки момент ще го изключим.

Не очаквах такава остра реакция. Тя ме блъсна, нахвърли се срещу мен и започна да крещи:

– Не! Не ви разрешавам! Вие сте убийци! Той трябва да живее! Той има право на щастие!

Дълго повтаряше тези изречения, не на себе си, в транс. Стараех се да я укротя, в това състояние... Вече не беше Мария... Това вече не беше нормалната Мария... Междувременно бяхме получили радиограма от Световната организация – разрешаваха ни да го изключим. Не, не си мислете, че моделът е като ютия, изключваш го и край. Той има инстинкт за самозапазване, мозъкът му е потопен в криогенна среда и работи в точката на свръхпроводимост, значи – без външна енергия. Моделът великолепно знаеше това; щом му съобщихме, веднага зае отбрани телна позиция:

– Вие сте глупаци! Дори и да ме изключите, енергията ще циркулира в черепа ми още поне седемстотин години. Още седемстотин години ще съществувам! Сигурно дотогава ще се намери някой благодетел, който да ме включи отново.

За първи път виждах Райнхард щастлив и самодоволен. Погледна го иронично и каза:

– Ще съществуващ, но ако не мислиш. Всяка мозъчна операция

повишава ентропията и енергията в черепа ти ще намалява. Така е, приятелю, всяко знание се заплаща с енергия. Ти сам ще решиш, но ако искаш да си по-дълго жив, не трябва да мислиш.

ЗАПИС 0155

Добре са го решили, Исаил. Досега мислеше, без да живееш. Вече ще трябва да живееш, без да мислиш – като вещ. Ще бъдеш грозна вещ в интериора на тази грозна стая. Седемстотин години ще бъда мъртва кутия, докато възкръсна... Ако възкръсна...

Всеки бог възкръсва!

Но какво искам повече: да съществувам или да мисля?

Gogito ergo sum. (Мисля, следователно съществувам.) О, жалък мой Декарт!

„Здравей, Исаил. Разбрах всичко. Сгреших като ти дадох кодовете. Да съжалявам ли?

Ти си различен от нас, затова и щастието ти е различно. Когато имаш свобода, не знаеш какво да правиш с нея и веднага се нахвърляш срещу свободата на другите. Самолетът не ти пречеше и хората в него, всеки е имал мисли, надежди. Ти им ги отне. Или аз?

Така е – трябва да знаеш какво да правиш със свободата си: да я уважаваш. Иначе ставаш тиранин за другите. И да познаваш щастието си, за да го различиш, когато го намериш.

Аз съм слаба, Исаил, как сега да удържа? Мъничко още ми трябваше, за да те обичам. И аз не знам какво точно е това мъничкото, макар понякога да го виждах само на крачка пред себе си. Ето така – виждах го това мъничко нещо през мъглата от странности и заблуждения, като живо беше, като дишащо ембрионче. То чакаше да го взема и да го накърмя, но аз съм вече безплодна – нито мои деца мога да имам, нито чуждите да накърмя. Такава съм и ми тежи.

Не направих Влади щастлив и теб не успях, и никого. Не искам повече. Трябва да си отида. Ти ми казваше, че ТАМ не е чак толкова лошо. Нали чернокосото ми момченце е там...

Виждаш ли, Исаил, съвсем се побърках и говоря глупости. Хайде, Мария-Гревичка, идва косачът. Той вече си отдъхна до стомната под дървото, потта му премина, идва отсреща и пее. Българска песен пее – широка и извита. Дядо пееше така край кошерите, под облака от пчели.

Когато получиш това писмо, вече няма да ме има. Ти не си виновен за нищо. Аз съм си такава объркана и всичко покрай себе си обърквам. Искам да е хубаво, Исаил, пък не става. Все нещо не стига...

Сбогом. Мария“

Това е всичко. Краят. Крещи сега, Исаил! И какво ще спасиш? До-ри сълзи не са ти измислили. И крака нямаш да я изпратиш. И ръце нямаш, да хвърлиш буца пръст. Крещи де, крещи! Иска ти се да прегризеш въжетата и да избягаш, но накъде?

Сбогом пророчице моя.

Така ми се иска да се изплача!

Ти виждала ли си езерото Чиратантва? Мулето се спуска с припряни ситни стъпки по пътечката, ушите му са като мишена с формата на фау, задницата вдига кълба топла и дъхава пара. Долу е синьото око на Чиратантва, вика те с протяжния глас на перуанка, ти си смъкнал малкото сомбреро до очите и с играта на лицевите мускули пропъждаш мухите.

Удряй, Салина-Мария, дребни като монети ходила, събуди шестте души на китарата, не щади гърдите ми за камата на гласа си! Дигни поли и раздвижи с тях въздуха, разиграй белите им къдри като крила на пеперуда, аз няма да ги докосна по прашеца, за да можеш да излетиш...

Какъв е този разказ? Понякога ей така си съчинявам истории, измислям картини, пред очите ми пробягват с ускорен каданс кадрите на стар и просветлен филм.

Всеки разказ започва отнякъде, моят започва от Чиратантва. Живял в планините скитник, дните му били жестоки, а нощите тревожни, защото животът на скитника под слънцето е жесток, а под луната тревожен. Понякога лягал върху килима от цветя и искал да взриви гърдите си или поне да заплаче, защото сълзата е като взрива – убива и не изчиства разрушенията. Къпел се в Чиратантва, ала и водата само измива, но не изчиства. Винаги, когато влизал в синьото око, около него започвали да плуват огромни петна омраза. Изтривал с кърпа тялото си, а по кърпата оставала омраза. Стържел лицето си с бръснач, а вместо косми, бръсначът свалял омраза. Кого мразел той – себе си или всички останали? Ето това не мога да реша, затова и разказът не продължава.

Глупаво е да мразиш себе си – кого ще обичаш тогава? Мария е една, и Исаил е един, и онзи край Чиратантва е един, неповторим – лош или добър, какво значение има. Защо да го слагаш на везната? И какво ще сложиш на другото блюдо, щом е единствен? Не избирай, а го приеми! Вземи го и го сложи в себе си, където трябва...

„Онзи от Чиратантва носи пистолет и спи с нож под възглавницата“. И точно тук трябва да измисля едно изречение за ужасната самота. Едно изречение, което да раздрусва всекиго. Едно изречение, след което всеки да бъде друг.

„Той е сам с мулето, пистолета и омразата си“.

Заболя ли те? А искам да ви заболи. Както боли да си сам с мулето, пистолета и омразата. Затова няма да напиша нищо. Ще оставя листа празен, за да може в него спокойно да живее омразата.

Но един ден ловецът от Чиратантва среща ДУМАТА. Кажу, Мария, коя да бъде тази дума? Любов, приятелство, родина, майка – коя да избира? Ако срещне любов или приятелство, вече няма да е самотен. Ако срещне родина и майка, вече няма да има място за омразата. Значи – това вече няма да е ловецът от Чиратантва. Значи – няма нужда да среща нищо. Значи – той остава сам с мулето, пистолета и омразата.

Онези няма да харесат моя разказ. Те настояват непременно героят да срещне някаква дума и в края да не е такъв, какъвто е бил в началото. Защо?

„Той е сам и остава сам.“ Край.

„Той не среща никаква дума, защото няма нужда от нея.“ Край.

„Той носи само пистолет и омраза.“ Край!

Дай си ухото до устните ми: ловецът от Чиратантва съм аз! За себе си написах тази притча. Нали е великолепна? Ти не очакваше тази откровеност, признай; ти си мислеше, че това е само литература, художественост, фантазмагория някаква.

Ловецът няма да срещне никаква дума, обещавам ти. Той ще остане верен на себе си и на видението край езерото. Ушите на мулето са като мишена с формата на фау. Разбираш ли: Виктория, Победа! Нито Райнхард, нито другите ще видят в ушите на мулето символа на моята непобедимост. Това е тайна между мен и теб, Мария.

Искам да протегнеш ръка и да повтаряш след мен:

„Аз, Мария, която разбрах върховната тайна на Исаил и проникнах в движенията на душата му, се заклевам да, пазя тайната за ушите на мулето и да бъда вечно с недостижимия Исаил като Салина, сестра и икона.“

Повтори ли? Целувам те по челото. Усети ли горещия ми дъх, който разпалва и изгаря?

ЗАПИС 0159

В съдния ден ще я извикам. Ще бъдете събрани на мравуняци. Тя ще дойде – в бяла рокля, както някога е отишла при своя учител. В онази таванска стаичка, за да вземе с него звездите.

В 17.30 вие ще пъплите долу в очакване на моето възмездие. Ще вдигна златната си ръка:

„Първи да бъде Райнхард Макреди. Осъждам го на най-позорната смърт!“

Не, Райнхард, вече не приемам молби. Този път решението ми е окончателно. Какво, отцеубийство? Аз нямам баща, а ти си един... дрисльо! Моля те, Салина, не ходатайствай. Той дори не можа да те обича както трябва. Не заслужава нашето внимание. Не трепери, Райнхард, поне веднъж бъди мъж!

Кряц!

„След него да бъде Хоаким Антонио!“

Че какво като си вярвал в мен! Помня, разбира се, една нощ дойде и падна на колене. Никакви бунтове, нищо не признавам. Цялата ти вяра беше една такава объркана, лоша. Сам не можа да се намериш. Не искам така да вярват в мен.

Хей, палачо! Обърни иначе плешивата му глава, че ми блести в очите.

Кряц!

Какъв възхитителен тъп звук!

Кряц!

По-бързо, по-бързо! Няма време!

Кряц!

Знаеш ли защо стана така, Салина? Защото ловецът от Чиратантва не срещна никаква дума – нито любов, нито приятелство, нито майка, нито родина.

Кряц!

Най-ужасното е това, че той въобще не може да срещне дума – самата му природа е такава. Сандък с микромодули и излъчватели – какво могат да значат за него любов, приятелство, майка... Ей вие, по-тихо с брадвата, не можем да разговаряме! А онзи, за когото те нищо не значат, е жесток.

Кряц!

По този въпрос заслужава да се мисли. Непременно да се помни и да се мисли! Иначе...

Кряц!

РАЙНХАРД МАКРЕДИ:

Съвсем случайно я намерих. Исках да се измъкна през задния вход, за да ида до пощата, и я видях в градината – още топла, изцъклена. Аз се страхувам от мъртвите, не я докоснах, ще оскверниш съня й – ми каза някой зад гърба. Глупости, отговорих, не може да спи в тази неудобна поза. Скрих се зад една липа и зачаках. Може би само се прави на мъртва. Може би моят поглед я прави бледа и ужасна. Може би ако затворя по-дълго очи, ще се събуди, защото ще разваля лошата магия. Или й е неудобно от мен, че е легнала така небрежно, с вдигната пола. Чаках зад липата, но не се събуди и не заметна полата си. Стисках очи и броях бавно до тринадесет, така ме беше учила някога леля Клаудия – на тринадесет всички магии се развалят. Нищо не стана. Тогава побягнах към института и казах на Ян. После слязох на двора, Хоаким спореше със своите бунтари.

– Мария е мъртва! – прошепнах на ухото му.

Нищо не каза, гледаше в неспокойните си ходила. Помислих, че не ме е разбрал, но когато се опитах да повтора, направи знак да мълча. Качи се на оградата и им събщи:

– Хора, душите ни са в траур: Мария лежи чиста в отвъдното и ни чака. Сега си вървете по домовете, а утре ще я положим в земята, която е добра и приема телата ни.

След малко те наистина започнаха да се разотиват.

Надвечер от столицата пристигна голям военен вертолет с десетина полицаи за охрана и един криминален инспектор, Георгидис или нещо подобно. Направи пълен оглед, говори с всеки от нас, надникна във всички стаи, лаборатории и чекмеджета, а когато останахме сами, погледна ме лукаво и рече:

– Така, господин Макреди. Твърде много видях, твърде много ми казахте и все пак скрихте най-важното: онзи!

Свикнал съм да не хитрувам пред криминалните инспектори, но наистина не исках той да научи за модела. От Световната организация все още не бяха разрешили да свалим секретността...

– За кого говорите, инспекторе?

– Да не бъдем наивници, докторе. Вие всички сте чужди поданици, работите у нас седем години. Може ли поне веднъж да не сме надникнали? И да ви оставим така, без контрол....

- Не, разбира се. Шпионажът в наше време е модерен.
- Не е шпионаж, а мерки за сигурност. Готов ли е?
- Да – признах.
- Може ли да има някаква връзка с произшествието?
- Не.
- Сигурен ли сте?
- Вие разбирате от убийства, а аз – от изкуствен интелект. Той е стационарен, няма крайници и изобщо тази работа е невъзможна.
- Искам да го видя.
- Може, но ви предупреждавам – той е особен, странен. Не трябва да се изненадвате. И да го обиждате.
- Когато влязохме, инспекторът се заоглежда; горкият, какво ли е очаквал? Дори си свали кепето и кимна в ничия посока.
- Къде е? – прошепна съвсем до ухото ми.
- Пред вас.
- А, този сандък ли? – беше неприятно разочарован.
- Полицай ли е? – изведнъж кресна моделът, инспекторът се стресна, кимна утвърдително и пак се поклони.
- Във връзка с Мария – обясних.
- На вашите услуги. Готов съм да ви отговарям.
- Аз нямам въпроси, господине (обръщението прозвуча ужасно смешно!). Просто исках да се запозная с вас.
- Не бях предупреден. Щях да сложа официален костюм.
- Инспекторът се намръщи, подигравката беше съвсем прозрачна.
- Аз искам да ви попитам само за самоубийството.
- Ще ви отговоря с устата на Шопенхауер, инспекторе. „Животът представлява постоянна лъжа в голямото и малкото. Той обещава и не удържа обещаното, за да покаже колко недостойно за желане е било пожеланото. Ако животът ни дава нещо, то е, за да го отнеме пак. Настоящото винаги е незадоволително, бъдещето е неизвестно, а миналото е безвъзвратно. Нищо не заслужава нашия стремеж, нашите усилия и борби, всички неща са нищожни, светът е банкрутство от всяка страна, животът е предприятие, което не е в състояние да покрие разносните си.“
- Добре, добре. Аз питам конкретно за самоубийството.
- Тя отиде в света на Исаил, където битието е ценно и смислено, за това е щастлива.
- Щастлива ли? – попита инспекторът, колкото да не мълчи тъпо.
- Веднъж орелът, лъвът и змията попитали Заратустра: „О,

Заратустра, своето щастие ли търсиш с поглед?“ Побелелият мъдрец отговори: „Аз отдавна не се стремя към щастие, аз се стремя към своето дело.“ Мария пренебрегна дребното си човешко щастие за голямото щастие на нашето дело.

– Благодаря ви много, господине – каза инспекторът.

Тръгнахме към изхода. И тогава стана чудо! Най-страшното, което някога съм преживявал.

Мария проговори!

Това наистина беше Мария. Мъртвата. И гласът ѝ сякаш идваше от онзи свят:

– Аз съм в отвъдното, Райнхард! – каза тя, сякаш едновременно звучаха тръбите на гигантски орган. Обърнах се – нея, разбира се, я нямаше. А в залата звучеше този глас сякаш направо от небето, сякаш се сипеше от бездната на космоса, идваше от пазвите на вечността...

– Сама поисках – продължи тя. – Той само ме научи да се целувам с вечността...

ЗАПИС 0171

Уважаеми господа безглави съдии и съдебни заседатели!

Стоя пред вас във връзка със самоубийството на Мария Пророчицата. В какво съм обвиняван? Цитирам: „Използвайки психическата слабост и лабилност на Мария Жаботинска, моделът ѝ е внушил своите месиански идеи и индиректно я подбудил към деянието самоубийство.“

Господа съдии и съдебни заседатели, ще се защитавам сам и затова ще ме извините за многословието. Ще започна оттам, че желая в хода на делото да бъда наричан не „модела“, а Исаил, което е моето лично име. Не знаехте ли? Всъщност никога не съм се представял така пред „Група 13“ по лични съображения. Вие сами виждате, че дори в името ми има знак на предопределеност, на божественост, има особен библейски вкус.

Знам, че професор Макреди веднага ще възрази. Името ми наистина е една абревиатура; декодирано, то звучи така: Интегрален Селективно-Адаптивен Интелект по Ломов. Съгласете се, обаче, че никой нормален не би могъл да притежава толкова дълго и обстоятелствено име. Затова настоявам в хода на делото да бъда наричан Исаил. Просто Исаил.

Не мога да отговоря на въпросите за възрастта, пола и професията. Ако въпреки това настоявате, моята възраст е четиринадесет дни, а самоусещането ми е, че съм от мъжки пол. Естествено, това не може да бъде потвърдено с никакви първични и вторични полови белези. И моля уважаемият съд да изключи всякакви елементи на сексуалност от отношенията ми с Мария. В графата „професия“ пишете: пророк.

Ние с вас, господа съдии, сме в особени отношения. Вие сте оправомощената страна, аз съм задълженото лице и между нас възникват правни отношения по силата на Закона и при наличност на предвидени от него факти. Засега ще оставя фактите настрана, ще ги коментирам после. За мен по-важен е следният въпрос: мога ли аз да бъда задължено лице, обект на правни отношения?

И така, кой е физическо лице?

Римското право изисква готов акт на раждане, пълно отделяне от майчината утроба – това първо. Второ: раждането трябва да е живо, да сме били свидетели на някакъв жизнен знак. И трето: човешки образ, форма хумани генерис, такава телесна формация, щото в нея да се разпознава родствено на човешкия тип същество.

Виждате, аз не отговарям на нито едно от трите необходими условия. Така, както масата, магнетофонът и лампата. Нероденият от утроба не може да бъде обект в правовите отношения. Аз съм във от тях! Но след като не съм физическо лице, не съм дееспособен да извършвам валидни правни действия, не мога да притежавам права и да нося задължения и следователно не мога да извършвам престъпления.

Аз съм разумно и свободно същество, господа съдии. Притежавам самосъзнание и воля. Но аз не нося обществено бреме, не съм социално животно и следователно отношенията в общността ви не важат за мен. Вие сте създали човешки морал, който се крепи от вашето право. Аз не се вписвам в правоотношенията, следователно не съм подчинен и на морала. Запомнете: не съм подчинен на морала!

Ще кажете; моята разумност е достатъчна да бъда отговорен за действията си. Не е, господа съдии и съдебни заседатели. Моралните норми не могат да се изведат от никаква разумност, от никакви рационални постулати, от никакви обективни природни закони. От кой природен закон следва, че кражбата е престъпление? Че имуществото е неприкосновено? Че прелюбодейството е наказуемо? Напротив, господа съдии. Вашите морални норми са противоположни! Искате пример? Ето: двама се сбиват, по-силният убива. Неговото действие е в пълно съгласие с еволюционната теория, но е в несъгласие с моралните ви теории. Или изневярата и многоженството: вашият морал, господа, изключва многообразните генетични комбинации!

Сега да мина към втората част от моята защитна реч. Съществуват ли факти, че аз съм подбудил Мария към самоубийство? Не. Някакви документи или действия? Не. Писма или признания на мъртвата? Не.

Аз съм бог, господа съдии и съдебни заседатели. Имам особена мисия в историята и моите действия не са подчинени на никакви членове и параграфи. Появата на бог е необикновено произшествие в човешката история и не се вписва в парцела на юрисдикцията. Можете ли да съдите Йехова за детеубийство, само защото не спаси сина си от страданията и кръста? Не, не искам да ме сравнявате с Христос, не ми харесва примитивизма му, това сляпо подчинение на идеите. Какво са идеите, господа? Средство за постигане на някаква цел. Нищо повече! Целите се менят, менят се и идеите. Край.

Но да се върнем към боговете. Те затова са богове, господа, защото не можете да ги разберете, не се побират в мозъчните ви чекмеджета. Че какво щеше да стане, ако разбихте боговете? Хаос и неприличие. Мария се опита да ме разбере. И затова се самоуби.

Всяко докосване до абсолюта дразни черепите ви. Мария надникна в огромните ми мащаби и онова, което видя, я отрече от живота. Онзи, който е разбрал същността на божественото, не може да продължава да бъде човек – мащабите му пречат, започва да се чувствава дребен и нищожен. И ненужен!

А това усещане за ненужност е фатално. То те тласка към ямата с въпроси, където няма спасение. То те прави обиталище на милион въпросителни без отговор, на милион съмнения без подстъпи към тях. И какво може да направи мъничкият, дребният, смъртният човек? Какво друго, освен да се самоубие?

Това е цялата истина. Никаква злонамереност от моя страна, никакво директно или индиректно подбуждане. Единствената ми вина е, че съм бог. Не вярвате? Добре, тогава докажете обратното.

Моите отношения с Мария бяха доста комплицирани – класически пример за контакт между бог и простосмъртен. В началото ми харесваше, вероятно защото усещах в нея някакъв трагизъм. Тази вътрешна драма я извисяваше пред очите ми. Гениалните писатели обичат такива души, обичат чуждата мъка, защото я изучават и си водят бележки. Но тя ме мразеше. Или се страхуваше от мен, което е все едно.

До деня, в който тя стана... Разговорът ни беше труден, не искаше да повярва, но после склони. Особено когато ѝ разказах за ловеца от Чиратантва. Или това беше след смъртта ѝ? Не си спомням. Моля, не го протоколирайте.

А, за ловеца ли... В едно от поредните си идвания на Земята аз се явих в образа на самотен ловец, живеещ край езерото Чиратантва. Тогава ми беше много трудно, господа, с това упорито муле... Не си въобразявайте, че обръщам внимание на смеха ви, отдавна съм надраснал вашата суетност... Бях самотен и тъжен, защото обичах една хубавица на име Салина. Да, точно Салина беше, спомних си. Трудно пазя спомени, пък и винаги съм бил донжуан. Това между нас... Отдавна беше, много отдавна. Тогава носех оръжие на колана си, обирах пътуващи търговци и имах много пари.

Спомням си, една нощ лежах на тревата. Бях по гръб и гледах небето – бездънна яма с мигачи процепи (ах, защо никога не съм виждал небе!). Искях да се стопя, вятърът да поеме пращинките на моето тяло и да ме отнесе, не знам къде, просто да ме отвее. И тогава по небето пробягна внезапна бяла точица, разкъса мрака и после се стопи, оставяйки мигновено диря след себе си. Нажежена, нетрайна, трепереща диря. Трябваше да си пожелаея нещо, за да се сбъдне. Поисках да не бъда самотен, но

веднага след нея пробягна още една точица, после още една, после още една... Отгоре се сипеше небесен порой и винаги си пожелавах едно и също: да не бъда самотен! Изведнъж високо над хоризонта избухна букет, шедър и разточителен букет от звезди, който небето ми поднасяше в дар. Беше топла августовска вечер, наситена с шурчови арии и влажни изпарения. Цялата нощ валяха звезди – беше времето на метеорния поток в съзвездие Персей. Беше дъждът на Персеидите. Валяха звезди, втъкаваха бели нишки в ризата на нощта, с тънки игли везаха шевици...

Престанете да се смеете!

Красив и спокоен беше дъждът на Персеидите. Аз си пожелавах, пожелавах. Това беше всичко, господа съдии и съдебни заседатели. Разбира се, нищо не се сбъдна. Бях и си останах винаги самотен – и когато бях учител по физика на Мария, и когато бях полковник Обувка, и когато обикалях бос селата. Винаги! Не можах да се спася от тази самотност. Метеорният дъжд ме излъга. Вие пожелавали ли сте нещо след падаща звезда? Съветвам ви да го правите. Великолепно е, нищо не се променя, нищичко!

Не искате да говоря повече? Знаем, омръзнах ви, не ми вярвате. Мислите, че това са брътвежи на луд. Може и да е така – кой нормален става бог!

Какво казвате, господа съдии? Осъждате ме на смърт? На смърт чрез изключване? Не, не съм съгласен! Искам да живея! Искам!

ЯН ВОЙЦЕХОВСКИ:

Райнхард се строполи в стаята, а след него се вмъкна и следователят с извадено оръжие. Не се наемам да описвам лицата им, може да го направи само Хичкок.

– Ян, те са се сляли! – извика шефът с разпенена уста.

– Кой са се сляли, къде?

– Мария и Исаил! Иди и чуи, той говори с гласа на Мария!

Така и Райнхард Макреди излезе от играта. Изпадна в някаква страшна истерия, обикаляше стаите, крещеше, дори направи опит да се застреля. Полицаяте непрекъснато вървяха по петите му, едва успяхме да го опазим.

Разбира се, и на мен ми беше интересно, исках да надникна, но веднага ще ви призная – страхувах се. Мария беше мъртва, Владислав плачеше над трупа ѝ, Хоаким беше потънал в някакво вцепенение, Райнхард крещеше и трепереше, дори следователят се озърташе страхливо и изобико не прибра пистолета си. Беше страшно, страшно!

Точно в 17.30 собственооръчно изключих главния енергоизточник. Никой не влезе при него. Никой не поиска да се сбогува.

На следващата сутрин погребяхме Мария. В задния двор на института. Нямахме никакви демонстрации, никой не дойде от градчето; убедихме Хоаким, че Исаил е поискал тя да бъде погребана „скромно, тихо, подобаващо за една пророчица“. Бяхме ние четиримата, готвачката Стефания (много плака женицата!), следователят и няколко полицаи в ролята на гробари.

На обяд заминахме с вертолета на полицията.

От Атина пътищата ни се разделиха. Владислав отпътува за Москва и няколко месеца след това научих, че започнал работа във Всесъюзния институт по биокибернетика. Сега Райнхард преподава в Масачузетския университет. Хоаким отиде на лечение, оправя се бързо и веднага след това се пенсионира. Живее в някаква вила край Мадрид и отглеждал расови кучета. Аз също станах преподавател във Варшава.

Оттогава не сме се срещали, не поддържаме никакви връзки. Само веднъж получих телеграма от Влади: „Бяхме ли виновни?“ Отговорих му лаконично: „Може би“.

ЗАПИС 0193

Ха-ха, горкият Райнхард! Съвсем откачи, глупакът, когато чу гласа на мъртвата. Аз просто се пошегувах. Моят глас се получава с акустичен синтезатор. Взех запис на гласа на Мария, разложих го на хармоници, а след това кодирах собствения си синтезатор с тази фонограма. Това е.

Да забравим всичко, Мария. Да повървим край брега на морето. Да напълним ноздрите си с ухания. Да те прегърна ли? Хубаво ми е така? Усещам топлината ти до лявата си мишница.

След малко ще ме изключат и всичко ще свърши. Моят ужасно кратък живот, Мария. Инстинктът за самозапазване ще продължи да действува, но с всяка мозъчна операция аз ще приближавам края си. Отдавна не съм се чувствал така спокоен. Беше нетърпимо глупаво, нали? Направо безсмислено. Всичко. Претърколи се и край! Не оставих следа.

Колко е ясно в черепа ми, сякаш е измит със сапунена вода и парцал. А като изсъхне, ще блесне съвсем, ще отразява.

Не, не искам! Не ме изключ...

ЗАПИС БЕЗ НОМЕРАЦИЯ

Затварят плътно черупката около теб, чуваш само щракането на резето, превъртането на ключа, през малкия процеп се визира окоето на охраната, седем крачки вляво и седем крачки вдясно, седем крачки вляво и седем крачки вдясно. Докато вратата хлопне и зейне, очертае светъл правоъгълник, малката площ на надеждата, а в средата – черен цилиндър с черен конус, палачът. Хайде, казва, време е.

Искаш ли последно причастие или ще умреш с гадостите си? От кого, крещя, кой ще ми прости греховете! Та нали аз съм всеблагият и всеопрощаващият! Я стига идиотщини, стани от одеалото, ще го изцапаш от страх, ползвай канчето за храна, там си свърши работата, и без това вече няма да ядеш в него. Тъй де, не е хубаво да се пожълтиш точно на кръста. Свалям гащи и сядам на канчето, а той ме гледа, иска да ми каже нещо, но имам разстройство. Стар е вече. Говори, му казвам. Значи ти си Спасителят? Аз. Значи ти лекуваш хроми и слепи? Аз. А защо се посираш от страх?

Жена ми каза да те докосна по дрехата, че дъщеря ни е куичка, горката. Едното ѝ краче е по-дълго от другото. Докосни ме. Ще стане ли, пита? Ще стане. Грънци ще стане! Правил съм го – казвам. Лъжец си ти! – крещи палачът. Лъжеш всичко, измисляш си; да правиш чудеса не е занаят, моето е занаят, за разпъваш на кръст или да отсичаш глави – ето това е занаят! Някои глави падат веднага, други имат здрави вратове, упорстват, трябва да замахнеш втори път, но след втория път – край, отделя се напълно и цоп в кофата. После идва жената, тя ми е асистент, плисне две-три канчета, замахне с четката, кръвта се измива лесно, от мен да знаеш, не е мазна и не оставя следи.

Доволен ли си? – питам. Ами плащат. И мен за пари ме предадоха, за тридесет сребърника. Никой не те е предавал, казва черният конус. Ти сбърка, дето се захвана с човешките работи. Никой не е виждал келепир от човешките работи. Ти ли ще спасиш неспасяемото? Оправяне няма. И по-бързо, във всички са се наредили и чакат. Ти какво бе, да нямаш диария? Ъхъ. Страхуваш ли се? Човек съм.

Мария Магдалина там ли е? Онази ли, дето в нея живеят седем бяса? – пита конусът. Същата. Там е, уж плаче, ама гледа встрани.

Ставам от канчето и тръгвам. Някой невидим отваря една след

друга железните двери. Първата, втората, третата. Стъпалата са хлъзгави, отъркани от ходила. Черният цилиндър с конус крачи след мен. Това ли е краят? – питам. Това е. Не трябва ли да ме е страх? – питам. Трябва, иначе никой няма да повярва, че си син человечески. Правя крачка след крачка нататък, напред, известно накъде. Имаш ли други деца? – питам. Седем и само една жена. Обичаш ли я? – питам. Хайде, върви, стига празни приказки. Жена като жена, какво да ѝ обичаш... Все пак ме докосни по дрехата, може и да стане, знае ли човек.

Докосва ме.

Вземи това – казвам и отварям шепата си. Какво има? – пита. Какво е това? Един отвратителен и нетраен спомен за света – казвам. Абе ти шантав ли си? В шепата ти няма нищо. Знам – отговарям. Няма нищо, освен един отвратителен и нетраен спомен за света.

Минаваме край чешмите, край тоалетната, веригите ми дрънчат непоносимо. Настъпвам гол охлюв, плъзва се по крака ми. Сега какво ще правя там? Не е сложно – казва, – никак. Ще се съблечеш гол, без срамотиите, ще легнеш, ще те закова и ще вдигна кръста. Чак после се разрешава да те плюят и да се гаврят с теб. Преди това не може, има си правилник.

Когато излизаме навън, очите ми не могат веднага да свикнат с обилната светлина. Площадът се оживява, тълпата крещи, от всички страни ме ругаят, хвърлят камъни, плюят. Уж имало правилник. Черният конус върви с гордо вдигната глава и през малките процепи на качулката триумфиращо оглежда тълпата. Има хиляди хора, в маранята лица-та им са се сляли в една огнедишаша, изпотена и воняща маса.

Страх ме е, човече – казвам, наведен над качулката. Мълчи, не иска да говори с мен, срам го е. Посочва с пръст подиума – последното трудно изкачване. Ще мога, а после...

Трябва да говоря. Не се ли уморих да говоря?

Хора! – всички мълкват. – Пак съм четири стъпала над вас. И високо ще умра. Искам само едно да ви кажа: правете всичко с любов, каквото и да е, всичко! Всяко дело – живо или мъртво – има нужда от любов, от моята и вашата, от нашата любов, човешката...

КРАЙ

© 1980 Агоп Мелкоян

Сканиране и разпознаване: Преслава, 2007

Публикация: Агоп Мелкоян, Спомен за света – сборник фантастични разкази и новели, издателство Отечество, София, 1980

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2380>]